

CONSTITUCIÓ

**DE
L'ASSOCIACIÓ D'ESTUDIOSOS
DEL JUDAISME CATALÀ
A TÀRREGA**

ÍNDIX

Presentació	5
Primers contactes	7
Presentació del llibre «Algunes notícies sobre els jueus de Tàrrega (1303 -1486), de J.M. ^a Llobet i Portella	9
Mossé Natan poeta hebreu de Tàrrega per T. Alsina i E. Feliu	11
Vida i obra de Mossé Natan	15
Nota sobre el text i la traducció	25
Tria de poemes de Mossé Natan en versió catalana.	
Edició crítica del text hebreu	29
Apèndix Documental	49
Invitació Sr. Alcalde de Tàrrega a la I ^a Jornada d'Estudiosos	51
Petita història de la I ^a Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català	53
Programa I ^a Jornada	55
Interval entre la I ^a i II ^a Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català	56
Petita història de la II ^a Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català	57
Programa II ^a Jornada	59
Acta	61
Estatuts de l'Associació d'Estudiosos del Judaisme Català	63
Documentació gràfica	71

Presentació

La publicació que tens a les mans, amable lector, t'informarà puntualment, amb les seves cròniques objectives, del naixement d'una nova Associació; una Associació nova i singular al nostre país, on no hi havia precedents de mena semblant; una Associació que m'ha escaigut la responsabilitat i l'honor de presidir, per la decisió unànime dels seus membres fundadors.

Les cròniques del present volum són veraces, i res no he d'afegir-hi ara que sigui substancial, ni tan sols en modifiqui o en matisi la informació. És complint un gratíssim deure de justícia que em plau d'assabentar-te ara, succintament, d'alguns fets anteriors als que ací es narren, és a dir, de la pre-història de l'Associació. Si repasses atentament les pàgines que segueixen, veuràs com i quan l'Associació arribà a néixer formalment; el que jo vull explicar-te són els passos anteriors, la seva gestació.

Pots ben creure'm si et dic que mai no se m'havia acudit de fundar-ne cap, d'associació. Ni remotament podia jo pensar, la tardor de 1984, tot allò que havia d'esdevenir-se en un espai de temps tan breu. I ho dic i ho recalco perquè es vegi que no és gens a mi a qui es deu la iniciativa del que ja ha començat a donar uns bons fruits tangibles. La iniciativa vingué de fora, impensadament, d'on no hauria endevinat mai que pogués venir.

Fou un dia del mes d'octubre de 1984, no recordo quin, quan el Sr. Eduard Tell, que aleshores actuava com a director de l'«Associació d'Amics del Call de Girona», ens comunicà, a la Srta. Teresa Alsina, a l'amic Eduard Feliu i a mi mateix, que el Sr. Eugeni Nadal, alcalde de Tàrraga, ens invitava a tenir una entrevista amb ell, al seu despatx, per parlar de la fundació d'una Associació d'Estudiosos del Judaisme Català.

El plantejament ens semblà, d'entrada, estrany i desconcertant, i, pel que fa a mi mateix, no m'estic de confessar que vaig preparar un munt d'arguments per obstaculitzar la iniciativa, per demostrar-la quimèrica o, en tot cas, quedar-ne absolutament al marge. No ho veia gens clar, i estava ben decidit a no permetre que m'hi emboliquessin.

Jo no sé què va succeir exactament en aquella llarga entrevista amb el Sr. Eugeni Nadal i el Ponent de Cultura del consistori que presidia. El fet és que em van girar el cervell com una mitja. Tots dos, i en particular el Sr. Nadal, van tenir l'habilitat de desmuntar els nostres arguments i convèncer-nos, no solament de la conveniència de fundar l'Associació que ells havien ideat, sinó de posar-nos-hi al capdavant i organitzar tot seguit la Primera Jornada que celebraríem abans d'acabar el mateix any 1984. I pel que fa a mi, em vaig trobar, gairebé sense adonar-me'n, acceptant la responsabilitat de dirigir la Comissió Gestora i presentar-me com a futur president de l'Associació.

Poques vegades a la vida m'ha succeït que em convencessin tan íntimament del contrari a allò que jo pensava i havia decidit. El Sr. Eugeni Nadal ho aconseguí en una única conversa.

Mesos més tard, el mateix dia que fundàvem l'Associació, un col·lega m'interpel·là demanant-me quin sentit tenia l'acte que estàvem celebrant, i com es justificava o es podia entendre el fet, aparentment tan anòmal, que una autoritat de l'Administració Local presidís l'assemblea fundacional d'una Associació d'Estudiosos. «Si bé ho consideres —li vaig respondre—, entre els comesos més obvis i pertinents de les autoritats públiques, es troba el de promoure iniciatives i endegar l'estructuració del país en qualsevol dels camps vastíssims de la societat. El Sr. Alcalde de Tàrraga ha tingut la idea de crear una Associació d'Estudiosos del Judaisme Català. Ha convocat els qui sabia o creia que podíem tirar-la endavant. Li hem fet cas; l'hem secundat, i ara som ací disposats a donar cos a la seva iniciativa. Ha presidit la nostra primera reunió perquè li correspon; perquè és obra seva, com a persona i com a autoritat; i la deixa a les nostres mans perquè, a partir d'aquest moment, l'Associació ja camina pels seus propis mitjans».

Dinspena'm, lector amable, si he retret ara, amb goig i amb agraïment, uns records personals referents a la petita història de la nostra Associació. L'Associació, com totes les coses sotmeses a l'espai i al temps, ja té història, i és just de retre compliment a qui el mereix. Els estudiosos del nostre país han respost entusiàsticament a la crida promoguda, en els seus inicis, per l'Alcalde de la ciutat que s'autodefineix com a «Cruïlla dels Països Catalans». Han vingut a demostrar que tenia raó i ho encertava. El nostre país, sortosament, viu. I em fa molt content d'haver pogut contribuir, també en aquest punt, a demostrar-ne la vitalitat.

JAUME RIERA I SANS
President de l'ADEJUC

Primers contactes

Com va començar tot _____

La idea de la celebració a Tàrraga d'unes jornades d'estudiosos del judaisme català —donant com a conseqüència més immediata i positiva la constitució de l'Associació d'Estudiosos del Judaisme Català— sorgí fruit d'una sèrie de contactes entre l'Il.ltre. Alcalde de la ciutat Sr. Eugeni Nadal, el Sr. Eduard Tell (Director dels Amics del Call de Girona), el Sr. Moshé Lazar (professor de la Universitat del Sud de Califòrnia) i el Sr. Samuel Hadas (Representant permanent de l'Estat d'Israel a l'Organització Mundial del Turisme a Madrid).

Un interès i objectius comuns reeixiria d'aquests contactes i visites a Tàrraga:

- 1) Recuperar una part molt important del nostre passat cultural i històric: el món hebreu.
- 2) Revaloritzar urbanísticament i històricament el casc antic de la ciutat. Indret on hi havien viscut els jueus de la Tàrraga medieval.
- 3) Un interès municipal de promocionar la ciutat com un centre integral de serveis.

Tractant-se d'un tema eminentment cultural calia posar-se en contacte amb els estudiosos d'aquest camp, és a dir, professors d'universitat, investigadors i estudiosos locals. Tot seguit s'organitzà una sèrie de reunions amb especialistes del judaisme català. El resultat fou la creació d'una Comissió Promotora la qual estaria integrada per les següents persones i entitats:

- Sr. Jaume Riera (president)
- Srta. Teresa Alsina (secretària)
- Sr. Eduard Feliu (vocal)
- Sra. Tessa Calders (vocal)
- Museu Comarcal-Tàrraga (organització)

Un cop començà a treballar dita Comissió Promotora s'imposà una primera fita a assolir:

- La celebració d'una I^a Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català. En aquesta jornada es discutiria la necessitat de crear una associació d'estudiosos, la qual hauria de servir per a unificar i multiplicar esforços en la recerca i recuperació del passat jueu-català.

Presentació del llibre

Algunes notícies sobre els jueus de Tàrraga (1303-1486), de Josep M. Llobet i Portella

---

Em plau presentar al lector, en el marc de constitució dels «Estudios del Judaïsme català», celebrat a la ciutat de Tàrraga, la figura i l'obra d'un bon amic, el professor Josep Maria Llobet i Portella. I ho faig esperonat per un doble motiu. En primer lloc pel fet d'inaugurar-se avui aquestes trobades que han d'esdevenir un punt i un lloc de referència obligats per als estudis del món hebreu a Catalunya, tema al que Llobet ha dedicat una part del seu treball de recerca original. En segon lloc, ho faig com a col·lega membre de número del Consell de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, on també Llobet s'ha fet present amb diverses col·laboracions com la que és objecte de presentació en aquestes «Notícies sobre els jueus de Tàrraga (1303-1486)».

Però, permeteu recordar-vos abans la trajectòria acadèmica ben singular del nostre autor. Llobet és un dels casos de vocació tardana en la vida acadèmica, encara que no en la cultural. Ingressà a la Universitat mitjançant les proves d'accès per a majors de 25 anys, el 1973, i el 1978 aconegué la llicenciatura amb grau amb la qualificació més alta, tot presentant com a treball de fi de carrera el que ara és publicat amb el títol de «Bibliografia Cervariense». D'aleshores ençà no perdé el ritme que el «cursus» acadèmic imposà als universitaris. Es dedicà a la recerca sobretot en el camp de les ciències auxiliars, tasca que féu compatible amb la direcció de l'Arxiu Comarcal de Cervera i amb la docència a l'Institut de Batxillerat de la seva ciutat. És a partir d'aleshores que Josep Maria Llobet s'integra a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat nacional d'Educació a Distància (UNED) en la seva delegació de Cervera, on exerceix amb bon encert la tutoria d'Història Moderna. En el marc universitari acabà també brillantment la seva carrera amb la consecució del grau més alt atorgat per l'«Alma Mater»; li fou atorgat el títol de Doctor amb la qualificació «cum laude» després de

presentar la seva tesi doctoral amb el títol de «La Taula de Canvi de Cervera y su entorno socio-económico (1599-1715)», llegida el 10 d'octubre de 1984.

Penso que d'en Llobet s'hauria de tenir en compte encara una altra faceta, la d'investigador local, bon coneixedor de les nostres terres i dels seus fons arxivístics, aquest fet, amb el rigor dels coneixements tècnics, li permeten fer una altra història basada en l'exhumació de notícies inèdites sobre tot de l'Arxiu de Cervera. Aquesta tasca ens l'ha brindada sovint a través de la premsa periodística cerverina, de les trobades del «Grup de Recerques de les Terres de Ponent» o en altres revistes de més abast com «Ilerda».

Té també una faceta i un treball de divulgació i de síntesi, i penso en dir això, per exemple, en les seves col.laboracions a la «Gran Geografia Comarcal de Catalunya», on dugué el pes dels estudis sobre la Segarra.

L'obra que avui presentem, i això ja ho ha dit ell mateix, no pretén exhaurir el tema, sinó que es tracta ni més ni menys que d'unes aportacions documentals a un tema concret: el món jueu a Catalunya, del que malauradament en coneixem molt poc encara, i per tant qualsevol aportació amb rigor i metode és sempre ben agraïda. El paper jugat pels jueus targarins tant a la seva ciutat com amb l'exterior, ha estat objecte de moltes elucubracions a les que l'obra de Josep Maria Llobet pot servir per a perfilar i matitzar. Esperem i creiem tots que en el futur continuarà en la seva línia de recerca segura i ben documentada, i no ens mancarà la seva aportació per a l'aprofundiment del passat de la nostra terra.

Crec, finalment, que l'obra de Llobet, aquesta i la pretèrita, testimonia el canvi substancial observat en els darrers temps en la historiografia local catalana, que supera la barrera del romanticisme erudit per endinsar-se en el camp de la història crítica i científica, reforçada pel legítim sentiment d'amor a la terra que tothora traspua, i que ha de permetre molt aviat superar, confirmar i matitzar moltes hipòtesis fins ara sostingudes com a lleis inamovibles de la nostra història nacional.

PRIM BERTAN I ROIGÈ
Universitat de Barcelona

MOSSÉ NATAN, poeta hebreu de Tàrraga

per TERESA ALSINA i EDUARD FELIU

Textos llegits a la Primera Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català celebrada a Tàrraga els dies 21 i 22 de desembre de 1984 sota el patrocini de l'Excel·lentíssim Ajuntament i del Museu Comarcal de Tàrraga.

Introducció

Vida i obra de Mossé Natan

Nota sobre el text i la versió dels poemes

Trià de poemes de Mossé Natan en versió catalana

Edició crítica del text hebreu

Introducció

Ho sap tothom, però cal fer-ho avinent de tant en tant: a la Catalunya medieval hi havia jueus que vivien al costat dels cristians. A les mateixes ciutats i als mateixos pobles, ençà i enllà del Pirineu, en terra ferma i enmig del mar. Només cal donar un tomb per les nostres poblacions per a topar ben aviat amb algun carrer, carreró o fossar anomenat «dels jueus», o amb algun Montjuïc... Fins i tot algun casal que és presentat com a antic habitatge de jueus. El record dels hebreus no s'ha esborrat certament de la memòria popular.

Tanmateix, per bé que els historiadors catalans han fet sempre alguna al·lusió als nostres jueus medievals, ha estat sobretot en tant que personatges importants del món de les finances o de la política d'aquells temps, o en tant que minoria bescantada i combatuda. Els grans financers i els dirigents d'aljames, els metges i els torsimanys, però especialment l'assalt als calls, les degolladisses i al capdavall l'anihilació completa d'aquella part de la població dels pobles i de les ciutats catalanes de l'Edat Mitjana, apareixen als llibres d'història i encuroseixen els lectors, que els agradaria de saber com eren, què feien i què se'n va fer d'aquella gent. Hem de considerar-los catalans? ens pre-

guntem tots. Com cal reivindicar-los? Perquè l'emergència de la consciència nacional catalana (i no solament la catalana, evidentment), lligada indistriablement amb el cristianisme com a factor definidor, no va poder integrar-los. Integrar per als nostres avantpassats, com per a tants avui, volia dir, a tort, «uniformar», «fer perdre a l'altre les característiques pròpies», cosa que els jueus no han permès mai, ni abans ni ara.

Tot amb tot, als llibres d'història catalans aquests problemes, la majoria de les vegades, ni tan sols apunten. Podem llegir milers de pàgines, llibres i més llibres, sense la més mínima menció del poble hebreu a Catalunya. D'altra banda, els pocs historiadors que s'han ocupat dels jueus han treballat amb el que tenien més a l'abast, amb allò que no va quedar destruït: pedres tombals, cementiris, cases i barris, i alhora les notícies que proporcionen els documents cristians dels nostres arxius. Per aquests documents sabem que els jueus, com els cristians, compraven, venien, prestaven diners, es barallaven, es casaven, es morien, deixaven hereus que volien arreplegar la part del lleó i provocaven conflictes (d'aquí que apareguin als documents), cercaven privilegis, etc. Els historiadors solen parlar-nos, doncs, de l'estructura material en què la vida jueva es va desenrotllar. Intenten recompondre llinatges, dreçar genealogies, cerquen l'origen de les pedres... Tanmateix, són poquíssims —es poden comptar amb els dits d'una mà— els qui en lloc del cos, per dir-ho així, s'han interessat per l'ànima, pel tresor espiritual que les parets dels calls amagaven. Volem dir que no han estat fins ara sinó quatre benastrucs que han parlat, entre nosaltres, del que pensaven, creien i sentien els jueus de casa nostra, i encara ben superficialment (Rovira i Virgili, Pere Coromines, Carles Rahola i, deixat dins el marc del judaisme hispànic, Millàs i Vallicrosa).

De fet, la generalitat dels catalans no sap que al llarg de 3 o 4 segles els nostres jueus medievals van produir una obra cultural considerable en llengua hebrea, que és encara avui estudiada i apreciada arreu del món. Una obra cultural amb tots els ets i uts, fruit d'una existència mil·lenària com a poble i d'una tradició fortament caracteritzada, no pas d'una minoria marginada o de curta vida temporal, i que abraça tots els camps de la ciència, de la filosofia, de la teologia, de l'exegesi, de la literatura, del dret, etc. L'obra cultural dels jueus catalans va fer un paper d'allò més important en la història del poble hebreu a la Península Ibèrica. Escriptors, pensadors i juristes tan insignes com Abraham bar Hiya, Josep ben Meïr ibn Sabarra, Moisès ben Nahman, Salomó ben Adret, Abraham ben Hasday, Simó ben Semah Duran, Yedaya ha-Penini, Hasday Cresques, Manahem ha-Meïr, la influència dels

quals en la cultura hebrea és perceptible encara avui, visqueren i crearen llurs obres entre nosaltres, sense que el nom figuri als nostres llibres ni en cap placa de cap carrer de Catalunya, amb la remarcable excepció de Tàrrega que té un carrer dedicat a honorar la memòria de Mossé Natan. Aquests autors, i molts d'altres, van comentar els llibres sagrats de la Bíblia, van elaborar doctrines filosòfiques i místiques (com ara les obres, força abstruses, diguem-ho tot, de l'escola cabalística de Girona), van escriure obres científiques, o van traduir-les a l'hebreu, van compondre poemes i altres obres literàries, van escriure cartes parlant de les coses que passaven...

Totes aquestes obres pertanyen a la *història cultural* de Catalunya i cal reivindicar-les. Els erudits estrangers que en parlen solen referir-se als nostres autors jueus com a francesos o com a espanyols, no pas com a catalans (fora d'algunes excepcions ben honorables), perquè Catalunya és una realitat que ignoren. Sembla, malgrat tot, que la idea de prendre en consideració tota la cultura creada a la Catalunya medieval, tant en català com en llatí o hebreu, i de fomentar-ne l'estudi i la difusió, es va obrint pas a poc a poc. Nosaltres creiem que val la pena d'esforçar-nos perquè aquesta visió àmplia i pluralista de la cultura a la Catalunya medieval es vagi estenent i consolidant. Per tal de contribuir, doncs, a aquest procés, i en l'avinentsa agradable d'aquesta Primera Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català a la ciutat on nasqué i morí, parlarem avui d'un poeta hebreu de Tàrrega i home de gran afer: Mossé Natan. Però abans de dir-ne res, ens cal agrair al nostre amic Jaume Riera i Sans la generositat amb què ha volgut desapropiar-se de les dades que amb sagacitat i erudició havia aplegat sobre aquest autor i posar-les a la nostra disposició, i la gentilesa amb què ens ha traspasat el microfilm del manuscrit, i així mateix les fotocòpies de l'edició de 1618, sobre els quals hem treballat. Ha estat una prova d'amistat que estimem profundament.

Fotografies del ms 1284 de la Biblioteca Nacional de París. Corresponen a folis que contenen alguns poemes traduïts de Mosé Natán.

Vida i obra de Mossé Natan _____

Amb motiu de la primera Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català que tingué lloc els dies 21 i 22 de desembre de 1984 a Tàrraga, vam considerar escaient de fer una presentació de la vida i l'obra d'un dels personatges jueus més importants de la ciutat des d'un punt de vista històric i literari.

Mosé Natan o Mosé ben Natanel bar Selomó —entre nosaltres Mossé Naçan¹— de Tàrraga, fou un destacat financer i un representant de la seva comunitat en els afers polítics, que alternà les tasques socials amb una acurada dedicació literària. Fou elogiat com a poeta, i era versat tant en llengua hebrea —llengua que entre els jueus d'aleshores tenia un caràcter exclusivament litúrgic i literari— com en vulgar o català. Aquest fet l'acosta més a nosaltres i el fa especialment entranyable i digne d'ésser considerat per la cultura catalana, sobretot si tenim en compte que no sabem de gaires poetes hebreus que apliquessin els dots literaris a la nostra llengua.

Si bé comptem amb una sèrie de documents cristians que ens donen una pauta per a traçar els moments més importants de la seva biografia, documents que són bastants en relació amb el nombre de dades conegudes referents a d'altres poetes jueus catalans, aquests resulten encara insuficients al moment de voler delimitar la seva vida amb exactitud. No sabem quan va néixer ni quan va morir Mossé Natan, i fins ara només ens ha estat permès de situar el transcurs de la seva existència entre les dates-límit hipotètiques de 1290 a 1360, fixades per l'erudit amic Jaume Riera i Sans². Tots els documents, en canvi, són explícits a l'hora d'afirmar que Mossé Natan era d'origen targarí; i és en aquesta ciutat, creiem, on va néixer, viure i morir malgrat que en alguns moments de la seva vida, i molt a desgrat, es veié obligat a sojornar temporalment a Cervera i a Barcelona.

Fill, segons sembla, de Naçan Salomó, el nostre targarí es casà amb Bonadona, la qual li donà almenys dos fills: Sareta i Vidal Mossé. De la seva personalitat, no en sabem gaire més que el que es pot desprendre de la seva producció literària, fortament moralitzant.

Mossé Natan va gaudir d'una situació econòmica potent i fou un dirigent de la comunitat jueva. La seva fama i reputació s'estengué arreu de Catalunya, i el seu consell fou escoltat a la cort reial. Això li permeté fruir de certs privilegis, com altres jueus poderosos, que l'eximien de portar la roda o senyal distintiu que els jueus estaven obligats a dur en llurs robes, sobre el pit, en cas de no vestir la típica «capa juïga»; o, en moments històricament difícils, de rebre la protecció reial que hauria de vetllar pels seus interessos i li facilitaria la tasca de recuperació de préstecs fets a clients mal pagadors.

La seva activitat econòmica més documentada fou, com ja hem insinuat, la del préstec de diners tant a jueus com a cristians. Coneixem, però, d'ell altres ocupacions complementàries, com revela un curiós document que ens el presenta exercint, al costat del seu fill, la cria i compravenda de cavalls, pel que sembla amb bastant d'èxit, ja que el rei Pere III el Cerimoniós li encarrega un bell corser.

Al prestigi econòmic Mossé Natan uní també el prestigi social i intel·lectual. En la documentació que l'esmenta apareix un cop⁴ fent d'àrbitre en el plet testamentari d'un jueu destacat de l'aljama de Barcelona, i en un altre document⁵ apareix com a signatari de les resolucions, que sobre política exterior, van redactar els delegats de totes les aljames de Catalunya, Mallorca i València, reunides a Barcelona a mitjan desembre de 1354.

La situació econòmica del nostre autor comença a decaure a partir de 1348, moment en què, amb motiu de la pesta negra que assolà quasi tot Europa, el poble, que acusava els jueus d'ésser responsables de la pesta, s'aplega en avalot contra les juderies. A Tàrraga perderen la vida 300 jueus, entre els quals possiblement hi havia el seu germà Salomó. Aquest és el moment més trist de la seva vida; a partir d'aquí comença a davallar el seu èxit i la seva prosperitat econòmica, ja que els avalotadors saquegen la seva casa i fan desaparèixer els deutors dels préstecs. És aleshores quan Mossé Natan es veu obligat a fugir de Tàrraga, per por del que podria esdevenir-li, i a residir per un cert temps a Cervera i a Barcelona. Tanmateix, sembla ser que l'any 1356 ja tornava a ser a casa seva, on moriria pocs anys més tard, sense recuperar ja mai l'esplendor econòmica dels temps passats.

No ens sorprèn gens ni mica que un personatge de la seva volada rebés mostres d'elogi per part de persones d'alt prestigi i renom social i literari com són Ishaq Perfet, Ishaq Vidal, Escapat Malet, Bonafós Vidal i Salomó Bonjudà, entre altres. Tots ells li dedicaren unes paraules

de lloança, arribades a nosaltres en l'únic manuscrit de l'obra hebrea de Mossé Natan: *Tose'ot Hayyim*; en elles el tracten de príncep o patrici, d'heroi i de rei. Ishaq Perfet o Ishaq ben Šešet Perfet, rabí i poeta barceloní contemporani del nostre autor⁶, li adreçà uns versos, en els quals, comparant-lo amb el rei Salomó, exalta la seva intel·ligència, renom i autoritat, amb les següents paraules:

Salomó, amb gran saviesa
sospesà, ja en la infantesa,
i encercà del cor la ciència i la quietud.

Quan va ser vell, amb menyspreu pregon
rebutjà la glòria d'aquest món,
car l'home és només vanitat i multitud.

*Mosé n'ha tant*⁷ aplegat, de cabal,
quan era jove, per tal
d'esdevenir patrici d'un poble renascut,
que ara en la vellesa té renom
i és conegut i estimat de tothom
per la intel·ligència i el poder rebut.

Com a testimoni de la seva solvència econòmica tenim una interessant carta⁸ de R Nissim⁹ de Barcelona, en la qual diu haver-li sol·licitat un ajut econòmic per col·laborar amb l'aljama de Barcelona a mantenir el sou del rabí Peres ha-Kohen de Marsella, que havia estat cridat per ocupar el càrrec de rabí o cap religiós de la comunitat de Barcelona. Pel que sembla R Peres ha-Kohen de Marsella havia escrit a R. Nissim demanant-li que li trobés un lloc on poder viure tranquil·lament. Aquest el proposà de rabí a la comunitat de Barcelona, que l'acceptà per cinc anys i li assignà un sou de mil monedes d'argent anuals. R Peres s'instal·là a Barcelona i, a més de les seves funcions de rabí, va obrir una escola. Al cap d'un any s'adonà que no podia mantenir-se amb aquell sou i decidí d'anar-se'n més lluny. Deia que Toledo li havia fet millors propostes. És, doncs, en aquest moment que R Nissim s'esforçà a retenir R Peres. I cercà ajut a casa de diversos personatges, entre ells Don Cresques Salomó, un important dirigent dels jueus catalans d'aquella època. Cresques Salomó acceptà de pagar el que havien acordat amb R Peres. Tanmateix, sembla que va ser insuficient, perquè les despeses del rabí, que devia ajudar els estudiants de la seva escola, eren considerables. Aleshores R Nissim s'adreçà a les aljames de fora de Barcelona. I un altre dels prohoms a qui s'adreçà és precisament al nos-

tre Mossé Natan de Tàrrega. D'aquí, doncs, l'interès de reproduir aquesta carta, que és per altra banda força eloqüent en la descripció de la patètica situació de la comunitat de Barcelona després de l'avalot originat per la pesta:

CARTA DE NISSIM BEN REUVEN GERUNDÍ

És temps de tenebres i tràngol al nostre cel, i s'han eclipsat els llumeners que Déu, en sa misericòrdia, havia encès damunt la terra. Caminen en la foscor els habitants del món i no els guia cap claror. D'ençà del dia en què les pedres dures foren arrencades, i aplanades les muntanyes eminentes on tenien recer les fagines¹⁰, no hi ha refugi ni aixopluc contra la pluja i la gropada. Acabat que el vestit de la reialesa i de l'honor s'atrotinà i els cels s'esquinçaren com el fum, i l'arna es menjà els vestits de porpra, el guardià no té cap abrigall contra el fred. Ha sortit foc i ha cremat garberes i sembrats, les espigues de la collita es vinclen. D'ençà que vivien en l'abundància han estat devorats per la fam. Tots tenien fam de pa, fins que el Senyor s'apiadà del seu poble perquè no s'avergonyissin més i els donà pa per menjar i roba per vestir-se en la persona de R Pereş ha-Kohen, que Déu el guardi! És d'ell que procedeix el fruit, com un xiprer verd, (i és ell) que em va escriure de la seva terra estant una carta demanant-me que li cerqués dins la nostra regió un indret plaent on poder viure i estudiar amb repòs. I vaig trobar-li la ciutat que el meu cor estima, la il.lustre Barcelona, que és, per als qui es nodreixen de la seva glòria, com dur cenyida al front una diadema. I van oferir-li mil monedes d'argent cada any fins a la fi del cinquè any. Per això R Pereş, que Déu el guardi! portà llur estendard a la ciutat reial.

Però el primer any s'adonà que llurs donacions no li bastaven i que no podia esperar fins que la situació l'exposés a la vergonya i així mateix que els prohoms i patricis de Toledo li havien fet saber que volien que els fes de jutge i que donarien bon recapte a la seva casa. En sentir això no vaig tenir prou força i vaig demanar-li suplicant que ens veiéssim a Sant Celoni, on hi havia el patrici Don Cresques Salomó, que Déu el preservi de tot mal! I vaig demanar a R Pereş de no arrencar les belles flors que havia plantat enmig nostre, i a l'esmentat patrici d'obrir la mà com si fos la d'ells, que de les benediccions que invocarien sobre ell, els seus cups vessarien d'oli pur i vi novell; i ell va fer el cor fort i no es féu enrera. I va afegir el que calia al que havia estat estipulat. Però no van poder satisfer totes les seves necessitats perquè a causa del destret en que vivien se'ls havia afeblit la capacitat d'actuar. Aleshores vaig determinar de sacsejar els voltants de la ciutat i d'assignar-los aquesta bona obra. Es van fer càrrec d'una part dels donatius, i no em vaig trobar amb les mans buides, car així ho han fet ja d'altres vegades. Els prohoms van cuitar,

doncs, a donar ajut en aquest afer. Vaig veure l'excel.lent R Mossé Natan, que Déu el guardi! que ja en altre temps ha donat fruits exquisits en aquestes qüestions. I vaig demanar a la comunitat que també ells donessin ajut perquè R Pereç no sentís confusió, que és a prop el nostre vindicador i ell donarà la recompensa als qui hauran fet bones obres, i que els documents dels donatius, escrits de llur pròpia mà, fossin tramesos al patrici Don Cresques Salomó a favor de R Pereç cada any, fins a la fi dels quatre anys. I llurs donatius ajudarien a fer una obra santa que té el cap al cel. Del cel estant guaitarà Déu, roca d'Israel, la pobresa del poble i el salvarà de la mà adversa que li llaura tot lo dia el cos. El vostre amor és com un desig fidel i tot el que manareu les seves orelles ho sentiran i ho comprendran.

Nissim ben Reuven

OBRES

Pel que fa a la producció literària de Mossé Natan, cal diferenciar la que fou escrita en hebreu de la producció catalana, ja sigui escrita en alfabet llatí o en caràcters hebreus (aljamiada).

De la seva obra hebrea, només ha arribat a les nostres mans un llibre íntegre, titulat *Toşe'ot Hayyim*¹¹ o «Fonts de Vida», una elegia i dos piyyutim o himnes religiosos¹². Sens dubte la més important és el *Toşe'ot Hayyim*. Es tracta d'un recull de proverbis morals, ritmats i rimats, ordenats per temes en cinquanta-vuit capítols; i conté proverbis sobre la justícia, la saviesa, el vi, la ira, el consell, la humilitat, el silenci, etc. Molts d'aquests proverbis no són més, però, que proverbis bíblics i talmúdics parafrasejats i adaptats al metre hebreu. En general el *Toşe'ot Hayyim* no ofereix idees originals, ni gran riquesa d'artificis literaris, ni massa imaginació, essent les característiques principals de l'obra l'enginy i la precisió. Tanmateix hem de reconèixer, en elogi de Mossé Natan, que diu les coses en un estil clar i plaent, a vegades sota una fina capa d'humor. Ateses aquestes qualitats s'entén millor que tingués un públic tan ampli d'admiradors, que veieren en *Toşe'ot Hayyim* un esdeveniment literari. Testimoni d'aquest èxit n'és un poemeta de Salomó Bonjudà, conservat en l'encapçalament del manuscrit del llibre, i que diu:

Heus ací una obra, de moral amarada,
collaret per als savis,
ahora dolça, ferma i agosarada,
tant per al qui té als llavis

i entén complidament la llengua sagrada
com, per sa gran pietat,
per al qui en vulgar està més avesat.

A la vegada que exalten la qualitat literària de l'obra, els versos mencionen l'existència d'una versió en vulgar (català) del *Toše'ot Hayyim*, de què fins ara no tenim cap més notícia.

A la península Ibèrica, i originàriament a Al-Àndalus, a la part que romangué sota el domini musulmà, es va desenvolupar una poesia hebrea que prengué com a model la dels poetes àrabs, i que es basava en un fons lingüístic bàsicament bíblic i procedent d'altres obres religioses antigues (no hem d'oblidar que feia moltes centúries que l'hebreu havia deixat de parlar-se). El model poètic dels àrabs fou pres, doncs, com a patró de bellesa i de bon gust i assimilat per la poesia hebrea, que arribà a la seva màxima esplendor durant els segles XI i XII a Còrdova. Com a hereva, en part, de les formes poètiques que ja feia quasi dos segles havien entrat en decadència, hem de considerar la producció poètica dels nostres autors hebreus¹³, i també l'obra de Mossé Natan. Tant els proverbis moralitzants del *Toše'ot Hayyim* com les composicions religioses esmentades, estan escrites en un hebreu essencialment bíblic que ell encaixa fidelment dins uns esquemes mètrics arabitzants, i malgrat que es permet de tant en tant alguna llicència poètica, cal insistir que l'afició poètica del nostre autor no respon simplement a la del diletant o aficionat, sinó que fou sàvia i conscient.

Com a autor de poesies en català, Mossé Natan, és absolutament desconegut dels historiadors de la nostra literatura. Alguns inventaris de béns particulars trobats als arxius i biblioteques¹⁴ constaten que pels segles XIV i XV circulaven a Catalunya composicions en vers de Mossé Natan de Tàrrega. A la Biblioteca Nacional de l'Escorial hi havia, fa dos-cents anys, un manuscrit¹⁵ que contenia la traducció castellana, feta per un anònim cap al 1350, d'un poema moralitzant seu. La composició no tenia títol, però l'atribució que s'hi llegia era ben explícita: «E si quieres saber el mi nombre abierto / sepas que Mosé Azán me llaman por cierto / vecino de Tárrega, un pequeño lugar, / et de mui nobles gentes e omes de prestar, / et es noble lugar ordenado e puesto / e poblado de mucho ome limpio e honesto». Malauradament, aquest manuscrit ja no es troba a l'Escorial, i només aquests i alguns versos més s'han conservat en una còpia¹⁶.

Després d'observar els inventaris de béns esmentats i alguns llibres medievals, en què Mossé Natan apareix com a autor d'alguna obra

catalana, Jaume Riera¹⁷ va arribar a la conclusió que fins ara només es poden tenir com a segures d'ell dues obres catalanes escrites entre 1330 i 1360: es tracta en primer lloc, d'uns proverbis rimats en vers octosíl·lab, dos dels quals apareixen citats a la *Doctrina Moral Mallorquina*¹⁸, i un d'ells diu així:

«Però diu Mossen Atan:

Del home qui's pensa que savi és,
de son saber no fius en res».

L'altra obra és un «tractat» o «romanç» religiós i moral del qual només s'han conservat aquests dos primers versos:

«En nom de Deú tot poderós,
Déus fo primer que res que fos»¹⁹.

Per tant, doncs, si no fos gràcies a la troballa de dos manuscrits, un a la Biblioteca de Jerusalem i l'altre a la d'Oxford²⁰, que contenen dues poesies en català, si bé escrites en lletres hebrees, atribuïdes a un tal rabí Natan que se suposa és el mateix Mossé Natan²¹, no tindríem encara l'ocasió de llegir cap composició catalana completa del poeta. Aquests manuscrits aljamiats, a més d'altres poemes, ens ofereixen dos cants de noces adreçats, l'un a un nuvi i l'altre a una núvia, inculcant-los la virtut i la pietat. Són dos epitalamis bilingües de caire popular i festiu, escrits bàsicament en català i amb un verset bíblic i un tornada en hebreu que tanca cada una de les estrofes. Les dues composicions ja han estat publicades per Jaume Riera i Sans²² com a fruit presumible del nostre autor, car, certament, fins ara, ningú ha pogut encara pronunciar-se ni a favor ni en contra de la hipotètica atribució. I creiem que això no es podrà fer fins que no aparegui íntegre, almenys, una de les obres esmentades en aquests inventaris, cosa que veiem possible si es realitza un meticolós escorcoll dels fons de manuscrits d'obres medievals de les nostres biblioteques. I potser, amb sort, es trobi inclús la suposada versió catalana del *Tose'ot Hayyim*, la tasca d'identificació de la qual resultaria ara més fàcil, gràcies a la traducció parcial que n'ha fet el nostre amic Eduard Feliu.

TERESA ALSINA

NOTES

1. El nom de Mossé Natan o Naçan apareix escrit amb les variants: Mossèn Assan (Açan, Assant, Assans i Asans), Mossen Atan, Mosé Azân o «maestre Asan», algú cop degenera també en la lectura de «mossèn Açau».
2. Sobre la vida de Mossé Natan, Jaume Riera va redactar un esbós presentat com a comunicació a la XVI Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, celebrada a Tàrrega l'abril de 1973, i que no va ser publicat, però que ens ha estat amablement facilitat per l'autor, i ens ha servit molt a l'hora de redactar el present treball.
3. Doc. Agost de 1343.
4. Doc. ca. 1345. Es tracta del testament d'Astruch de Besers, jueu de Barcelona.
5. Doc. 16 de desembre de 1354.
6. Ishaq ben Šešet Perfet (Barcelona 1326 - Alger 1408), rabí, talmudista i poeta. Per més detalls sobre la seva vida veure article de la Gran Enciclopèdia Catalana (GEC), vol. 8, p. 674.
7. Paronomàsia existent a l'original hebreu. Aquest poema de felicitació es troba al final de l'únic manuscrit del *Tose'ot Hayyim*, conservat a la Bibliothèque Nationale de París (hebr. 1284). Poema traduït per Eduard Feliu.
8. Carta traduïda per Eduard Feliu de l'original hebreu publicat per Simha Assaf: *Arba' miktabim meet rabbenu Nissim Gerundí*, a «Horeb» 3, 5797 (1936-37), pp. 98-99.
9. R Nissim ben Réuven Gerundí (Girona? - Barcelona 1375). Principal autoritat del judaisme català del s. XIV. Va encapçalar l'Escola de Barcelona. Per més detalls sobre la seva vida, veg. GEC, vol. 10, p. 544, per J. Riera.
10. Hem d'entendre per «muntanyes eminents»: savis i rabins, i per «fagines»: el poble d'Israel.
11. L'obra, que es conserva en el manuscrit esmentat a la nota 7, va ser editada a Venècia el 1618 per M.D. Lonzano, a partir d'una còpia lleugerament diferent i més breu que el manuscrit de París.
12. L'elegia s'ha conservat en el manuscrit d'Oxford: hebr. 1089, i va ser escrita, segurament, després de 1348. Pel que fa als dos piyyutim, un d'ells va ser imprès l'any 1868 tret d'un ritual religiós; l'altre, que respon al gènere «habdalah», s'ha conservat en dos manuscrits: un al British Museum (Or. 2587) i l'altre a Jerusalem (8.º 3312).
13. Hem d'aclarir que, així com a Còrdova el gènere poètic es desenvolupa plenament fins arribar a una gran perfecció, a Catalunya i el sud de França, en canvi, la literatura dona més fruits en el camp de l'exègesi bíblica, de la filosofia, de les idees i del dret.
14. Són deu en total els inventaris de biblioteques medievals particulars que s'han trobat fins ara i que contenen obres catalanes de Mossé Natan. Per una relació detallada de cada un d'ells veure l'article: *Les obres catalanes de Mossé Natan (segle XIV)* als «Estudis de Llengua i Literatura Catalanes»/ III Misel.lània de Pere Bohigas (Publics, de l'Abadia de Montserrat) per J. Riera.
15. Manuscrit registrat amb la signatura L-II-6.
16. El manuscrit de l'Escorial ja es donava com a desaparegut de la biblioteca l'any 1855, sortosament abans de la seva desaparició J. Rodríguez de Castro n'havia transcrit 16 versos, i F. Pérez Bayer 14 més.
17. J. Riera: *Les obres catalanes de M.N.* (loc. cit.), pp. 103-105.
18. G. Llabrés y Quintana: *Doctrina moral del mallorquí en Pax* (Palma de Mallorca, 1889), pp. 78 i 105.
19. Inventari de béns de Pere Castell, daurador de Vic. Arxiu de la Cúria Fumada de Vic, Lligalls d'inventaris solters, any 1437. Citat a l'AST, XVI (1943), p. 85.

20. Manuscrit 8º 3312 de la Biblioteca Nacional i Universitària de Jerusalem. Manuscrit Lyell 98 d'Oxford.
21. Jaume Riera i Sans, a qui es deu el mèrit d'haver descobert i estudiat els cants, no assegura que siguin de Mossé Natan, per molt que consideri força temptador atribuir-los-hi.
22. Jaume Riera i Sans: *Cants de Noces dels jueus Catalans*, colecc. «Llibres del Mall», ed. Curial, Barcelona 1974.

קריית ספר ארץ תימן
קריית ספר ארץ תימן

לפיכך מביאנו לראות כי תורה זו

היא אשר נמצאה בתימן ויש בה
אשר לא נמצאה במקומות אחרים
וכן נראה כי היא היא אותה
התורה אשר נמצאה בתימן

דבר ידוע כי תורה זו היא
התורה אשר נמצאה בתימן

והיא היא אותה התורה
אשר נמצאה בתימן

לפיכך מביאנו לראות כי תורה זו
היא אשר נמצאה בתימן ויש בה
אשר לא נמצאה במקומות אחרים
וכן נראה כי היא היא אותה
התורה אשר נמצאה בתימן

דבר ידוע כי תורה זו היא
התורה אשר נמצאה בתימן

והיא היא אותה התורה
אשר נמצאה בתימן

Nota sobre el text i la traducció

El text utilitzat per a la present edició (fruit, val a dir, de la sol·licitació d'unes circumstàncies i no pas l'estudi aprofundit que l'obra demana) és el del Ms 1284 de la Bibliothèque Nationale de París, folis 75-100, de lletra sefardita, força llegidora i regular, corrent a la Península Ibèrica als temps medievals, que hem llegit en microfilms. Es tracta d'un manuscrit miscel·lani, que conté obres d'escriptures i dates diverses (Cf *Catalogue des Manuscrits Hébreux et Samaritains de la Bibliothèque Impériale*, París 1866, p 231). L'obra *Fonts de Vida* de Mossé Natan hi figura —sense data ni lloc de composició— entre el famós *Tahkemoní* de Judà Al-Harizí (en una còpia feta a Itàlia l'any 1311) i un *Séfer Goralot* («Llibre de les Sorts») anònim, no anterior al 1482, ambdós de lletra italiana. No sabem si aquesta proximitat física amb el *Tahkemoní* pot ser indicadora de vincles d'una altra mena. Hem tingut a la vista també l'edició publicada per Menahem de Lonzano dins el llibre *Shetê Yadot* (Venècia 1618), que no presenta —deixant a part el fet, tanmateix desconcertador, que conté cinquanta-set poemes menys que el manuscrit i n'inclou vuit que no són en aquest— sinó algunes variants ortogràfiques sense gaire importància. Donem aquestes variants precedides de la lletra *dâlet* al peu del text hebreu de cada poema. No obstant això, en alguns casos l'edició impresa dóna una lliçó més correcta que el manuscrit; llavors donem, com a variant el mot del manuscrit precedit de les lletres *kaf-yod*.

El text del manuscrit és encapçalat per una poesia introductòria, seguida de tres poemes laudatoris de Salomó Bonjudà (en què fa al·lusió a l'existència dels pomes de Mossé Natan també en llengua vulgar); tres-cents set poemes de Mossé Natan, dividits en cinquanta-vuit capítols (cadascun contenint una mitjana de tres o quatre poemes, llevat d'uns pocs que en tenen més de deu); nou poemes laudatoris de diversos personatges (N'Içach Perfet, En Mossé Alaçig, N'Içach Vidal, N'Escapat Malet Ha-Leví, Don Bonjudà Mercadell i En Bonafós Vidal); cinc poemes d'autors anònims també en lloança de Mossé Natan i un poema d'aquest en resposta al que li trameté el damunt esmentat En Mossé Alaçig. A continuació hi ha encara onze poemes més escrits de la mateixa mà, però no sembla pas que tinguin res a veure

amb Mossé Natan, sinó que fan referència a d'altres circumstàncies i personatges; aquests darrers poemes, de caire polèmic, són de Don Salomó ben Laví, Mestre Astruc Rimoc, el Hazan (cantor) Abraham Yosef i N'Içach Salvat Meïr, i esmenten Don Esdres Elazar, Don Mossé i Rabí Yom Tov Rimoc (de beneïda memòria). Els folis 99 i 100, que clouen el grup d'escrits suara esmentats, contenen un calendari cristià, amb santoral, en aljama catalano-hebraica (publicat ja per A. Neubauer a la *Histoire Littéraire de la France*, vol. 31, pp 766-770).

Gairebé tots els poemes de Mossé Natan consisteixen en dístics dividits en dos hemistiquis (col.locats en dues línies a la nostra edició del text hebreu per raons pràctiques), cada vers tenint entre 16 i 24 síl.labes. Observen força escrupolosament diversos metres de la poesia hebrea medieval, baldament hi hagi en alguns casos alguna distorsió o sobreentenguin alguna vocalització no massa correcta provocades per la necessitat d'enforfollar els mots dins els peus del metre triat. La llengua és senzilla, feta d'elements de la Bíblia i de la literatura rabínica equilibradament, i tot és dit amb un punt d'enginy i d'ironia agradable.

Malgrat que els poquíssims erudits que l'han llegit en els temps moderns no n'hagin fet gaire cabal, som del parer - acabat de la lectura atenta a què el treball de traducció d'aquest manoll de poemes ens ha obligat - que ha estat menys valorat. Els poemes de les *Fons de Vida* no solament no desdiuen gens d'altres obres semblants, sinó que tenen més gràcia i bellesa d'expressió que no pas la *Tria de Perles* («Mivhar ha-Peninim») de Salomó ben Gabirol o els *Proverbios Morales* de Sem Tob de Carrión, contemporani de Mossén Natan, per adduir-ne algun exemple. Les *Fons de Vida* mereixen un estudi més profund, i comparatiu, que li atorgui definitivament el lloc, certament més elevat, que li correspon en la poesia moralitzadora del segle XIV.

Pel que fa a la traducció, permeteu-nos de dir que hem intentat de salvar l'obstacle lingüístic defugint qualsevol temptació d'imitar els metres originals (la natura de l'hebreu i el català no ho consent pas), i a vegades redistribuint l'espai poètic en formes estròfiques diferents de les emprades per l'autor. No ens hem desdenyat de recórrer a formes medievalitzants, però no estem certs que hagin estat les que més esqueien al tema. A dir veritat, el cas és que no creiem gaire que la funció d'estrofes i ritmes sigui pertinent en la traducció de poesia tan diferent de la nostra. Més aviat engavanyen el traductor, que ja prou és, per la tasca que s'imposa, un poeta encadenat.

Hem procurat, doncs, de copsar i transvasar el missatge del text redient-lo tan poèticament i fidelment com hem sabut, convençuts de dir - dins els marges d'una traducció literària - el mateix que l'original, amb la màxima literalitat possible, però sense enjovar-nos al mot a mot que d'altres textos (científics, filosòfics, etc.) demanen quan volem que transmetin tot el moll doctrinal que contenen. Per sort (per al traductor, si més no) el gènere literari i els conceptes morals de l'obra de Mossé Natan no són encara, tot comptat, i debatut, ni tan lluny ni tan estranys perquè, enllà de la barrera de la llengua, no ens hi sentim, humans que som, a casa.

Tria de poemes de Mossé Natan
en versió catalana _____
Edició crítica del text hebreu _____

Poesies de Mossé Natan

אֶכְלוּ רְעִים עֵץ חַיִּים   ① שֶׁשׁ ה, א
מִי הָאִישׁ הַחֹפֵץ חַיִּים   חֶה' לִדְג
וְקָחוּ סֵפֶר אֲרֻחַ חַיִּים
וְקִרְאתֶיהוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים   חֶשׁ' ד, כֶּב

--- / ---
תּוֹנְעוֹת

מִשֶּׁה נָתַן לֵב מִדְּעִי   ②
לְבַחֲוֹר מֵהוֹן דְּבַרִי חֶכְמָה
מֵאוֹצְרוֹתַי יִנְחִיל בְּנִי
וְלִמְבִין דַּעַת וּמִזְמָה²   חֶשׁ' א, ד

ד' מִי שֶׁנָּתַן   ד'² מִזְמָה
--- / ---
תּוֹנְעוֹת

חֶכְמִים הֵם לְשׁוֹמְעֵיהֶם   ③
כְּמוֹ הָאוֹר לְעֵינַיִם
וְהֵם נִרְאִים עָלֵי אֲרֶץ
כְּכּוֹכְבֵי שָׁמַיִם

--- / ---
מִרְנִין

1

[Poesia introductòria]

Mengeu, amics, de l'arbre de la vida
i si el desig us mou a estimar la vida,
preneu el llibre aquest, que és camí de vida
i que he volgut intitular Fonts de Vida.

2

[De saviesa]

Mossé n'ha tant volgut tenir,
d'enteniment,
que la saviesa ha preferit
a tots els béns
i del tresor ha proveït
la parentela
i també l'home de seny complit
i de cautela.

3

[De saviesa]

Per als qui
en fan cas,
els savis són,
en el món,
els qui el pas
i el camí,
com estels
dalt dels cels
il·luminen.

4

כַּרְמִים וּזְחִים בְּגָדִים וְכָלִים
הֵלֵא הֵם נִכּוֹנִים לְכָל הַבְּרוּאִים
גִּשְׁוֹ נָא דַעוּ כִּי מְלוֹאָה וְאַרְץ
שֶׁלֶל הַזְּרִיזִים וְדַאֲגַת פְּתָאִים

יש' לך, א

ד' הארץ

מתקרב

5

שְׁתִּיקָה מָה נָאָה לְשֹׂאִין יוֹדַע
וְהַדְּבַר הַטּוֹב לְכָל טוֹבָה רֵאשׁוֹן
וְהַשְּׂכָל חַיִּים לְאִישׁ יַעֲרוֹךְ מְלִין
וְהַחֲכָמָה אֵילָן וּפְרִיָּהּ הַלְשׁוֹן

אָרֶךְ

6

צְדָקָה יַעֲשֶׂה מְשַׁכִּיל וְחֶסֶד
בְּטָרֶם יַחֲשֶׁךְ אֹרֶךְ בְּמוֹתוֹ
וְהוּא יֵשֵׁא עֲוֹנוֹתָיו לְקַבְּרוּ
וְהוֹנוּ יַעֲזוֹב לְאִשְׁרֵי בֵּיתוֹ

מְרַבָּה

4

[D'amatença]

Vinyes, olius, vestits i vaixella
escauen, cert, a ésser creat;
mireu, però, que la terra i el que ella
conté, l'amatent ho agabella,
i que l'imprevisor en neguit es debat.

5

[De silenci]

El silenci escau
a qui es esclau
de la ignorància
Ès el do millor,
de tots el major
i de més importància.
Ès home de seny
qui la llengua restreny
i vol amb constància
que sigui fruita despresa
de l'arbre de la saviesa,
i se'n dóna ànsia.

6

[De justícia]

L'intel.ligent cerca arreu la justícia
i és piadós abans de cloure els ulls,
d'endur-se a la tomba mals i malícia,
i deixar els hereus de béns curulls.

7 מהיֹוֹחַךְ שֶׁר לִכְסִיל הַרְחַק
 וְעִבּוֹד וְהִתְאַבֵּק בַּמַּשְׁכִּילִים
 טוֹב לְאַרְיוֹת לִהְיוֹת זָנָב
 מִהְיוֹת גְּבִיר וְרֹאשׁ לְשׁוֹעֲלִים
 --- --- / --- --- (2) מִהִיר

אבות ד, טו

8 רְאוּ מַה בֵּין עוֹשֵׁר¹ לַחֲכָמָה מִי יַעֲרוֹךְ
 לְבָרוֹז לְסוֹחֶרֶת וְחָרֵשׁ² לְבִהָטִים
 דַּעוּ כִּי לֹא יוֹעִיל בְּיוֹם עֲבָרָה הַהוּן
 וְחֲכָמָה תַּעֲזוּ³ מֵעֲשָׂרָה שְׁלִיטִים
 ד עושר ד חרס ד תעוז
 --- --- / --- --- (2) אַרְךְ

תה' פטו

מש' יא, ד

קה' ז, יט

9 וְעַל מַה זֶה יִגִּיל אָנוּשׁ כִּסְפוֹ יִכְפִּיל
 וְהוֹנוּ לֹא יוֹעִיל בְּיוֹם אָף אוֹ עֲבָרָה¹
 וְאִין פְּחִי כֹזֵב כְּמוֹ פְּחִי זֶהָב²
 וְהַחֲכָמָה מִשְׁגָּב לַעֲתוֹת בְּצָרָה
 ד ועברה ד והן פחי זהב כמו פחי כזב
 --- --- / --- --- (2) אַרְךְ

תה' ט, י

7

[D'intel.ligència]

No siguis capità de ximplets,
ans company d'homes savis i adrets,
car val més ser cua de lleó
que de guineus senyor i major.

8

[De la superioritat de la saviesa sobre la riquesa]

Considereu la riquesa
i digueu si amb la saviesa
es pot comparar.

Veureu que és voler assimilar
la terrissa, oh desastre!
amb l'alabastre.

La fortuna de poca cosa
servirà, ans farà nosa
el dia de la ira.

La saviesa tot ho gira
en bé del savi i l'assenyat
més que deu batlles.

9

[De la superioritat de la saviesa sobre la riquesa]

Per què voleu que l'home exulti
quan se li acreixen els diners?
La fortuna hi serà de més
el dia de la ira.

Són sempre barres de mentida
les barres d'or. La saviesa
és l'autèntica fortalesa
en temps de perill.

10 אם לא בחיים הונך תמן
למשבּחִיךָ הדבֵקִים בְּךָ
למחרפִיךָ אחרי מותך
יִהיֶה וּבִרְכוּשֶׁךָ יֵצוּ אוֹיְבֶיךָ
מֵהֵר

11 במחון האנוש ישמח ויגיל
בכעס יחריב ביתו ורבו
ויש נמהר ולא ישיג רצונו
ויש ממתין ומגיע לחפצו
מֵרַבָּה

12 ענה רכות בלי חרון
ואל נא תעשן עשון
ודע וחקור אשר מוח
והחיים ביד לשון
מֵרַנִּין

10

[D'hòme ric]

Si no doneu la fortuna
a l'hora més oportuna
—quan sou vius—
als qui amb mots admiratius
el respecte
us demostren i l'afecte,
no oblideu
que quan a la tomba jaureu,
els diners
aniran als malparlers
i enemics,
que sense gaires fatics
es faran
els amos dels vostres béns.

11

[De tranquil.litat]

L'hòme plàcid té goig i alegria,
l'irós ensorra borda i casal,
l'esverat no ateny el que volia,
el pacient en tot desig preval.

12

[De llengua]

Respon tothora amb mots suaus i sense ira,
no t'arboris per una simple guspira.
Considera bé les coses d'aquest món
i veuràs que mort i vida a la llengua són.

13) לַהוֹד וְצַבִּי שְׁתִּים תַּעֲשֶׂה לְךָ
וְתִהְיֶה אָב וְשֵׁר קֶצֶץ וְכֹהֵן
תִּלְמַד יָדְךָ לֵהִיֹּת פְּתוּחָה
וְלִמַּד אֶת לְשׁוֹנְךָ לֵאמֹר הֵן

ד' לאמור

מַרְבֵּה

14) אֲדַמָּה רַעֲשָׂה עַל זֹאת וְתַרְגּוּ
וְחִדְקַל פָּרַח אֹבֵל וְאוּלִי
בְּהַשְׁתָּרַר אָנוּשׁ נִבֵּל בְּנוֹבֵר
וְיוֹם יִשְׁאַל אָנוּשׁ נְדִיב לְכִילִי

ד' ח, ב

מַרְבֵּה

15) אָנוּשׁ מֵר לֵב מַעֲט יֵינן יִשְׁמַח
וְעֵנִי יִחְשׁוֹב רִישׁוֹ לְאֵין
וְאִם אֵין הַצָּרִי וּמִצָּא בְּגִלְעָד
תָּנוּ שְׂכָר לְאִישׁ אֹבֵד וְיֵינן

תה' קד, טו

יר' ח, כב

מש' לא, ו-ז

מַרְבֵּה

13

[De llengua]

Si vols glòria i esplendor
i ser guia, patricí i senyor,
dues coses cal fer i ensenyar:
ser amatenet a obrir la mà
i mostrar a la llengua el camí
que duu directament al sí.

14

[De cosa de plànyer]

Sorolla la terra i estan fora de si
el canal d'Ulai, el Tigris i l'Euftrat,
quan el brètol apodera l'home honrat
i l'amic de donar manlleua al mesquí.

15

[De vi]

Un poc de vi alegra el cor
de qui és pres per la dissort
i el desconsol,
i el pobre ni es plany ni es dol
de no tenir res.
Si no hi ha per al malmès
bàlsam a Galaad
doneu al desesperançat
vi generós.

מִדּוֹת הַגּוֹנוֹת יִשְׁמְרוּ אִשָּׁה
חֻמוֹת בְּצוּרוֹת יִשְׁמְרוּ קָרִיָּה
צֶדֶק וּמִשְׁפָּט יִשְׁמְרוּ עוֹשֵׁר
וּדְבַר אֱמֶת יִשְׁמֹר לְכָל בְּרִיָּה

16

דב' כח, נב

ד עושר

מִהִיר

וְלֹא תִשְׂמַח לִיתְרוֹנוֹת
וְלֹא תִדְאָג לְמַגְרָעוֹת²
וְאִין רָעָה בְּלִי טוֹבוֹת
וְאִין טוֹבוֹת בְּלִי רָעוֹת

17

כ"י לא כ"י למרגעות

מִרְנִין

תְּרַחֵק וְתִמְעֵיט תְּאוֹת¹ נִמְבֹזֹת
כִּיִּן² לְהַכִּיר אִיּוֹם וְנִדְגָל
חָשְׁבוּ פְּחוֹתִים כִּי צוּר בְּרָאם
הַרְבוֹת בְּמֵאֲכָל מִשְׁתֵּה וּמִשְׁגָּל

18

שמ"א טו, ט

שה"ש ו, ד

ד תאות ד כוץ

תְּנוּעוֹת

16

[De muller]

Honestedat preserva la dona
com muralla fortifica la ciutat,
justícia fa la hisenda bona
i paraula vera fa tothom salvat.

17

[D'opulència]

Sigues frugal
quan hi ha cabal,
estigues tranquil
en temps hostil,
car no hi ha dol
sense consol
i no hi ha mel
sense fel.

18

[D'avidesa]

Fugiu i guardeu-vos d'avidesa de coses vils,
temeu les coses de dalt i estigueu-ne intranquils;
el vulgar es creu que Déu l'ha creat perquè envegi
tothora menjar, beure i copular, i s'hi rebegi.

יֹאמֵר אוֹיֵל כִּי אֵין לַחֲכָמָתוֹ
דוֹמָה וְאֵין צַדִּיק כְּצַדִּיקָתוֹ
אֶךְ כְּאִשֶׁר יִכִּיר כִּסְלוֹתוֹ
דַּע כִּי קְרוֹבָה הִיא רְפוּאָתוֹ

19

כִּי צַדִּיק

מְהִיר

לֹא טוֹב לְאִישׁ חֲמָה הַיּוֹחַ אֲדוֹן
כִּי יַחְרִיב הַכֹּל בְּפַחְזוֹתוֹ
כָּל אִישׁ אֲשֶׁר עַל כַּעֲסוֹ אֵינוֹ
מוֹשֵׁל וְאֵיךְ יִמְשׁוֹל בְּזוֹלָתוֹ

20 מִשׁ טוֹיֵחַ

ד עוֹלָם

מְהִיר

פְּרִי הָאֱמוּנָה לְהוֹסִיף חֲבֵרִים
פְּרִי שׂוֹא וְכֹזֵב לְסַבֵּב קִטְטָה
פְּרִי הַמַּחְתִּינוֹת חֲפָצָיו לְהַשִּׁיג
פְּרִי הַמַּהֲרֹת לְהַבִּיא חֲרָטָה

21

מִתְקָרֵב

19

[De niciesa]

Pensa el neci que no hi ha savi com ell
i ningú que en dretura estigui al seu nivell;
quan s'adona, però, de l'equivocació
vol dir que ja té a prop la guarició.

20

[D'ira]

No és bo que home irós i de mal geni
sigui senyor i el món a la ruïna meni;
qui dintre seu la ira no pot dominar,
com voleu que els altres pugui senyorejar?

21

[De rauxa]

El fruit de la confiança són els amics;
la falsa, en canvi, només lleva enemics.
El fruit del seny és ara i sempre el goig complit;
la rauxa, en canvi, dóna recança i neguit.

לֹא יִחְרוֹשׁ עֶצֶל בַּעַת חֶרֶף¹
 יִקְצוֹר² בַּעַת קִצִּיר קוּצוֹתָיו
 וְאֲשֶׁר בְּבִכִּי בִסְתּוֹ יִזְרַע
 יָבֵא בְּשִׁיר נוֹשֵׂא אֱלוֹמוֹתָיו

22 מִשׁ כִּד

תה' קכו, ו

¹ ד חרף ² ד יקשוט

מָהִיר (2) /

חָשׁוּב אֶהְבַּח אוֹיֵב כְּמִים עָלַי הָאֵשׁ
 אֲשֶׁר יִחְמוּ וּבַעַת תְּסִירֵם יִהְיוּ קָרִים
 וְעַת תַּעֲשֶׂה חֶסֶד לְאוֹיֵב בְּדָ יִדְבֵק
 וּבַעַת² תִּבְקָשֶׁהוּ יְנוֹפֵף וַיֵּד יָרִים

23

¹ ד יחו ² כ"י ואם את

אָרֶךְ /

שְׁלוֹם בֵּיתְךָ בַּהֲרַחֵק שׂוֹא וְעַצְלָה
 שְׁלוֹם גּוֹפֶךְ בַּהֲרַחֵק רוֹב אֲכִילָה
 שְׁלוֹם נַפְשֶׁךָ בְּשִׁית לֶבֶךְ לַחִילָה¹
 שְׁלוֹם אִישִׁים בַּחַת לָהֶם תְּהִלָּה

24 מִשׁ ל, ח

תה' נח, יד

¹ ד לחינה

מְרַבָּה /

22

[D'acciódia]

Qui per mandrós no llaura al temps de la tardor,
a la sega només podrà segar els seus rulls;
però canta i tragina garbes en abundor
qui al temps de l'hivern sembrà amb llàgrimes als ulls.

23

[De maldiença]

L'amor a l'enemic és com foc
que escalfa l'aigua amb el seu toc,
però es refreda dintre de poc
si la'n separets.

Si amb l'enemic tens misericòrdia,
amb tu viurà en pau i concòrdia,
però alçarà la mà si hi tens discòrdia
i t'hi acares.

24

[De pau]

Si vols pau a casa, allunya'n peresa i falsedat;
si vols pau al cos, evita el menjar desmesurat;
si vols pau a l'ànima, estima'n la fortitud;
si vols pau amb els homes, lloa'n la virtud.

החרוזים ששלח הנשא ניצק ברפת י"א
לאנמשה נתן:

שלמה בחכמתו און בילדותו
חקר ותקן כל חכמה ושלום רב

קה' יב, ט

הזקין והוד תבל מאס אשר תבל
בשר ואך הבל אדם וצבא רב

אך הגביר משה נתן בבחרותו
לב לאסוף קנין ולהחיות עם רב

עתה לעת זקנה אסף והן קנה
שם טוב וכל דעת משל וממשל רב

דנ' יא, ה

מחפשת (3) ---/---

לותיק המפולפל אנשלמה בונגודה ז"ל:

דבר מוסר כתבו שר למשכיל
ומה נמרץ ומה מתוק ומה עז
לאיש מבין לשון קדש ומרוב
חסדיך ללעוזות בלעז

מרבה ---/---

---

*[Versos que trameté l'excel.lent N'Içach Perfet,
que Déu el guardi! a En Mossé Natan]*

Salomó, amb gran saviesa,
sospesà, ja en la infantesa,
i encercà del cor la ciència i la quietud.

Quan va ser vell, amb menyspreu pregon
rebutjà la glòria d'aquest món,
car l'home és només vanitat i multitud.

Mossé n'ha tant aplegat, de cabal,
quan era jove, per tal
d'esdevenir patrici d'un poble renascut,
que ara en la vellesa té renom
i és conegut i estimat de tothom
per la intel.ligència i el poder rebut.

*[De l'eximi i subtil En Salomó Bonjudà,
de bona memòria]*

Heus ací una obra, de moral amarada,
collaret per als savis,
alhora dolça, ferma i agosarada,
tant per al qui té als llavis
i entén complidament la llengua sagrada
com, per ta gran pietat,
per al qui en vulgar està més avesat.

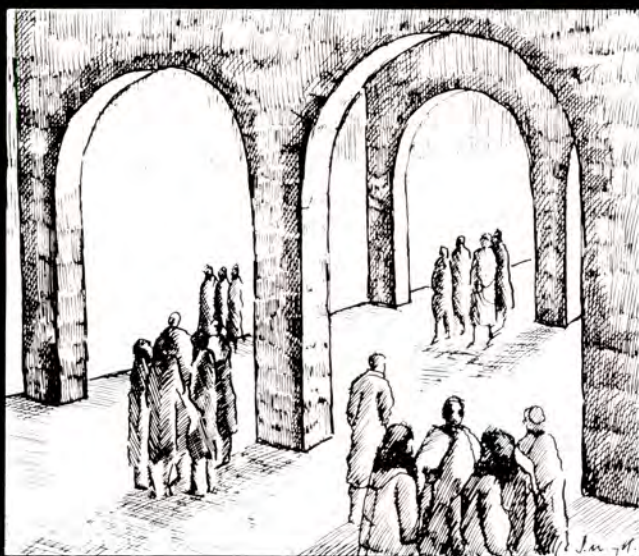

Apèndix documental

1ª JORNADA D'ESTUDIOSOS DEL JUDAISME CATALÀ

TÀRREGA
ciutat cruïlla dels Països Catalans

21 i 22 de Desembre de 1.984

Invitació Sr. Alcalde de Tàrrrega a la I.^a Jornada d'Estudiosos _____

Cada dia va creixent i estenen-se més l'interès pel passat jueu de la nostra terra. A ull podem comprovar com són cada vegada més nombrosos els qui senten una clara inquietud per descobrir, recuperar i conservar les petjades que el poble jueu ha deixat entre nosaltres.

Estímuls i motivacions, no en falten. No hi ha comarca catalana que no guardi algun record del pas dels jueus. Ací és un fons documental de contractes; aquí són les restes d'un cementiri o unes làpides; allí l'estructura d'un edifici que fa pensar en una sinagoga; més enllà un topònim que hi fa referència expressa. Negar el nostre passat jueu seria negar l'evidència.

Sortosament són molts a Catalunya els qui vibren en consonància amb aquesta parcel·la de la nostra realitat, tan llunyana i alhora tan pròxima. No són pocs, així mateix, els qui es dediquen, amb sort diversa, a treure a flor de consciència les restes d'aquest passat entranyable.

Solen ser abnegats, acostumats a treballar en solitari. Es troben dispersos per tota la nostra geografia. Disposen de pocs mitjans, no compten amb recursos i massa sovint, també cal dir-ho, han de suplir amb bona voluntat la manca personal de preparació.

Seríem injustos si els en fèiem sentir culpables, perquè enlloc de la nostra terra no han pogut trobar una institució que els guiés i els informés. Fa vergonya confessar-ho, però es poden comptar amb els dits d'una mà les institucions acadèmiques, universitàries i culturals que dediquen una partida del pressupost a promoure, fomentar o expandir els estudis sobre el judaisme català.

Ja va essent hora que es posi fi al desempar oficial i col·lectiu en què es troben els estudiosos catalans de les coses jueves.

Sensibilitzada per aquesta problemàtica, assessorada per experts coneixedors de la qüestió, l'alcaldia de la ciutat de Tàrrrega ha pres el determini de publicar aquesta LLETRA DE CONVIT adreçada a totes les persones afectades i interessades, invitant-les a participar a la:
PRIMERA TROBADA D'ESTUDIOSOS DEL JUDAISME CATALÀ

La presència dels estudiosos permetrà establir-ne el cens, delimitar les necessitats més urgents, perfilar programes i coordinar esforços perquè els estudis sobre el judaisme català assoleixin el nivell i la difusió que es mereixen i que tots desitgem.

EUGENI NADAL i SALAT
Alcalde de Tàrraga

Petita història de la I^a Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català

El divendres dia 21 de desembre de 1984 se celebrà l'acte públic d'obertura de la I^a Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català.

Sota la presidència del Sr. Ramon Vilalta (President de la Diputació de Lleida) i acompanyat pel Sr. Eugeni Nadal (Alcalde de Tàrraga); el professor de la Universitat de Barcelona Dr. Prim Bertran presentà l'obra: Algunes notícies sobre els jueus de Tàrraga (1303-1486) del Dr. Josep Mª Llobet i Portella.

Tot seguit Na Teresa Alsina (llicenciada en llengua i literatura hebrees) glosà la figura de Moshé Natan, poeta jueu-targarí de l'Edat Mitjana.

Va cloure l'acte el Sr. Eduard Feliu (hebraïsta i traductor), el qual va fer una exposició i comentari de textos hebraïcs de jueus catalans.

El dissabte dia 22 de desembre es desenvolupà la sessió de treball dels estudiosos del judaisme català, sota la presidència del Sr. Eugeni Nadal, alcalde de la ciutat.

Primerament el Sr. Eugeni va exposar dues propostes:

- 1) Que la Comissió Promotora sigui formada pel Sr. Jaume Riera, el Sr. Eduard Feliu, el Sr. Josep Ribera, la Srta. Teresa Alsina i la Sra. Tessa Calders amb la col.laboració del Museu Comarcal-Tàrraga.
- 2) Que Tàrraga sigui la seu dels estudiosos del judaisme català.

A continuació el Sr. Jaume Riera va parlar sobre: L'estat actual dels estudis hebraïcs als Països Catalans.

Després s'obrí una taula rodona en la que es discutí la necessitat de crear una associació d'estudiosos del judaisme català. Els acords que s'establiren foren:

- 1) Creació d'una Comissió Promotora, la qual haurà de presentar un esborrany d'estatuts a mitjans d'abril de 1985. Els membres

d'aquesta comissió són: Sr. Jaume Riera, Sr. Eduard Feliu, Sr. Josep Ribera, Srta. Teresa Alsina, Sra. Tessa Calders i amb la col.laboració del Sr. Frederic-Pau Verrié i del Museu Comarcal-Tàrrrega.

- 2) La finalitat cabdal d'aquesta futura associació seria: la promoció de l'estudi, recuperació i difussió de tot el patrimoni del judaisme català.

Cal fer esment de l'assistència —en aquesta sessió— del Sr. Samuel Hadas (Representant permanent de l'Estat d'Israel a l'Organització Mundial de Turisme a Madrid).

Senyors assistents: _____

Teresa Alsina
Carme Batlle
Prim Bertran
Tessa Calders
Pere Casanelles
Montserrat Casas
Joan Castellà Gassol
Gregori del Olmo
Eduard Feliu
Jaume Espinagosa
Manuel Grau Montserrat
Moshe Lazar
Josep M. Llobet

Eugeni Nadal Salat
Joan Novell Balagueró
Roderic Pita Mercé
Josep Ribera
Jaume Riera
Gabriel Secall
Josep M. Segarra Malla
Eduard Tell
Joan Tous
Pau Verrié
Samuel Hadas
Josep González López
Enric Cortés

Tàrrrega, 22 de desembre de 1984

Programa I.^a Jornada _____

ACTE PÚBLIC

Hora: 8 del vespre.

Lloc: Centre Comarcal de Cultura.

Presentació del Llibre.

ALGUNES NOTÍCIES SOBRE ELS JUEUS DE TÀRREGA (1303-1486), del Dr. Josep M.ª LLOBET i PORTELLA. (Treball d'ingrés com a Conseller de Número a l'Institut d'Estudis Ilerdencs).

A càrrec del:

Dr. PRIM BERTRAN i ROIGÉ, professor de la Universitat de Barcelona i Conseller de Número de I.C.E.

CONFERÈNCIA SOBRE:

«L'obra literària de Mosé Natan, jueu targarí», a càrrec de Teresa ALSINA, Llicenciada en llengua i literatura hebrees.

Lectura de textos hebraics de jueus Catalans, per Eduard Feliu, hebraïsta i traductor.

**DIVENDRES,
DIA 21
DESEMBRE**

SESSIÓ DE TREBALL DELS ESTUDIOSOS DEL JUDAISME CATALÀ

Hora: 11 del matí

Lloc: Centre Comarcal de Cultura.

Presentació a càrrec del Sr. Alcalde de Tàrraga, N'EUGENI NADAL i SALAT.

PONÈNCIA SOBRE: «L'estat actual dels estudis hebraics als Països Catalans» per Jaume RIERA i SANS, hebraïsta i facultatiu de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

TAULA RODONA sobre les perspectives dels estudis hebraics als Països Catalans.

VISITA AL CALL DE TÀRREGA.

**DISSABTE,
22 DESEMBRE**

Interval entre la I.^a i II.^a Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català

Una vegada celebrada la I.^a jornada d'estudiosos se succeïren una sèrie de reunions —a Barcelona— en les quals la Comissió Promotora discutí i elaborà un avantprojecte d'estatuts. Quan es tingué enllestit dit avantprojecte d'estatuts s'organitzà i convocà la II.^a jornada d'estudiosos.

Petita història de la II^a Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català

El divendres dia 12 d'abril de 1985 es va celebrar l'acte públic d'obertura de la II^a Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català. En aquest acte es pronunciaren dues conferències: en primer lloc el Sr. Josep Mª Llobet va desenvolupar el tema. Els jueus a les nostres terres. Un cop acabat aquest primer parlament la Srta. Teresa Alsina va parlar sobre «La imatge del jueu medieval».

El dissabte dia 13 d'abril es va realitzar la sessió de treball dels estudiosos del judaisme català.

L'objectiu cabdal de la reunió fou l'aprovació dels Estatuts de l'Associació d'Estudiosos del Judaisme Català i la constitució de l'esmentada associació.

Un cop aprovats els estatuts es passà a la votació de la Junta de Govern. Foren elegides les següents persones:

- President: Jaume Riera i Sans
- Secretària: Teresa Alsina
- Tresorer: Jaume Espinagosa i Marsà
- Vocals: Frederic-Pau Verrié, Josep Ribera, Eduard Feliu, Tessa Calders.

L'esmentada sessió fou presidida pel Sr. Eugeni Nadal (Alcalde de Tàrrrega), el qual dirigí les següents paraules als assistents:

La ciutat de Tàrrrega us dóna la benvinguda i alhora se sent orgullosa de poder acollir en el seu si a una sèrie de professors i especialistes en la recerca del patrimoni cultural del judaisme català.

Hom creu que s'ha de valorar com un fet positiu, que la constitució d'una associació d'estudiosos —l'abast territorial de la qual és el de la cultura catalana— s'hagi produït en una ciutat de la Catalunya interior.

Fer girar, un xic, el cap de la Catalunya litoral en direcció al rera país demostra una vitalitat cultural que cal considerar molt important per al nostre poble.

El meu desig personal és, que l'associació que avui es constituirà a Tàrraga tingui una llarga i profitosa existència i, que amb el temps es converteixi en un membre notable del teixit cultural català.

Com alcalde de Tàrrega us reitero la benvinguda a la nostra ciutat.

A més comptà amb l'assistència del Sr. Josep M. Sans i Travé (Cap del Servei d'Arxius del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya).

La fita més immediata que s'ha proposat la nova Junta de Govern és fer una publicació en la qual s'hi reflecteixi la història del naixement d'aquesta associació, un altre objectiu a mitjà termini és l'elaboració d'una revista de l'associació.

Cal dir que la seu oficial de l'Associació d'Estudiosos és el Museu Comarcal-Tàrraga.

Programa II.^a Jornada

ACTE PÚBLIC

Hora: 8 del vespre.

Lloc: Centre Comarcal de Cultura.

«ELS JUEUS A LES NOSTRES TERRES»,
pel Sr. Josep M.ª LLOBET i PORTELLA,
Dr. en Història.

«LA IMATGE DEL JUEU MEDIEVAL»
(conferència amb imatges) a càrrec de Te-
resa ALSINA, llicenciada en llengua i lite-
ratura hebrees.

**DIVENDRES,
12 D'ABRIL**

SESSIÓ DE TREBALL DELS ESTUDIOSOS DEL JUDAISME CATALÀ

Hora: 11 del matí.

Lloc: Centre Comarcal de Cultura.

— Obertura de la jornada a càrrec del Sr.
Alcalde de Tàrraga, N'EUGENI NADAL
i SALAT.

CONFERÈNCIA:

— «LA POLÈMICA SOBRE MAIMÒNI-
DES A CATALUNYA», per Josep RIBE-
RA i FLORIT, professor d'hebreu a la
Universitat de Barcelona.

— DISCUSSIÓ i APROVACIÓ del Pro-
jecte d'Estatuts de l'Associació d'Estudio-
sos del Judaisme Català.

**DISSABTE,
13 D'ABRIL**

2ª JORNADA D'ESTUDIOSOS DEL JUDAISME CATALÀ

TÀRREGA
ciutat cruïlla dels Països Catalans

12 i 13 d'Abril de 1.985

ACTA

Teresa Alsina
Jesús Alturo
Esperança Barjau
Tessa Calders
Montserrat Canela
Pere Casanelles
Caritat Celma
Enric Cortès
Luís Díez
Imma Esmerats
Jaume Espinagosa
Eduard Feliu
José Luis Lacave
Jaume Lladó
Josep M. Llobet
Cinta Mañé
Ramon Miravall
Eugeni Nadal
Gregorio del Olmo
Josep Ribera
Jaume Riera
David Romano
Josep M. Sans
Gabriel Secall
Lidia Solé
Eduard Tell
Joan Tous
Frederic-Pau Verrié

A la ciutat de Tàrraga, el dia tretze d'abril de mil nou-cents vuitanta-cinc, celebrant la Segona Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català, es reuneixen els senyors expressats al marge, sota la presidència de l'Il.lm. Sr. Alcalde de la ciutat, convocats expressament per a la constitució de l'Associació d'Estudiosos del Judaisme Català.

En primer lloc, els assistents escolten una conferència pronunciada pel professor Dr. Josep Ribera, que tracta de «La polèmica sobre Maimònides a Catalunya».

A continuació l'Il.lm. Alcalde, Sr. Eugeni Nadal, després d'uns mots de benvinguda i feta la presentació de tots els assistents, procedeix a la lectura pública de cadascun dels articles del projecte d'Estatuts de l'Associació que prèviament ha estat enviat a tots els convocats i assistents per a llur estudi, a fi de discutir-ne el contingut i aprovar-lo en aquest acte.

Les propostes d'esmenes que expressen lliurement els assistents afecten únicament aspectes de detall molt concrets i puntuals. Cada proposta de modificació del projecte és recollida pel president de l'acte, en són discutides les raons i la conveniència d'admissió, que és votada i acceptada o rebutjada per majoria simple de vots.

Un cop llegits un per un els articles del Projecte, i després d'haver estat discutits i esmenats i, per tant, aprovats implícitament, a proposta d'alguns assistents es procedeix a fer-ne una votació global final per a la seva aprovació explícita i per a la constitució formal de l'Associació d'Estudiosos del Judaisme Català. El resultat d'aquesta darrera votació és: 26 vots a favor i cap en contra.

A continuació s'interromp la sessió durant deu minuts per tal de poder ser presentades noves candidatures abans de procedir a l'elecció de la primera Junta de Govern.

Reoberta la sessió, es fa pública l'única candidatura presentada per als càrrecs de President, Secretari i Tresorer, firmada pels Srs. Jaume Riera, Teresa Alsina i Jaume Espinagosa, respectivament.

Sotmesa a la votació reglamentària, la candidatura obté 26 vots a favor, amb un vot nul. La terna de càrrecs és proclamada.

A continuació, es fan públiques les candidatures per als càrrecs de Vocals, firmades pels Srs. Tessa Calders, Eduard Feliu, Josep Ribera, Eduard Tell i Frederic-Pau Verrié. Feta la votació reglamentària, surten elegits els quatre vocals següents: Frederic-Pau Verrié, amb 14 vots; Josep Ribera, amb 12 vots; Eduard Feliu, amb 10 vots i Tessa Calders, amb 8 vots.

Així, la Junta de Govern queda constituïda de la forma següent:

President: Jaume Riera

Secretari: Teresa Alsina

Tresorer: Jaume Espinagosa

Vocals: Frederic-Pau Verrié, Josep Ribera, Eduard Feliu, Tessa Calders.

El Sr. Alcalde i president de l'acte, adreça unes paraules de felicitació a la nova Junta de Govern, i cedeix la paraula al nou President, Sr. Jaume Riera.

Aquest exposa breument els objectius immediats que la Junta es proposa de realitzar. Donat que l'Associació parteix d'un capital inicial inexistent, proposa a l'Assemblea una quota anual de mil cinc-cents pessetes, que és aprovada per tots els assistents, per poder fer front a les despeses necessàries més immediates.

Acte seguit es lleva la sessió.

Jaume Riera i Sans
DNI. 38.686.124

Teresa Alsina
DNI. 36.964.622

Jaume Espinagosa i Marsà
DNI. 78.068.934

Frederic-Pau Verrié
DNI. 37.184.498

Jospe Ribera i Florit
DNI. 39.058.032

Eduard Feliu i Mabres
DNI. 37.530.151

Tessa Calders i Artís
DNI. 46.209.801

Estatuts de l'Associació d'Estudiosos del Judaisme Català

aprovats per l'Assemblea Constituent
el 13 d'abril de 1985

TÍTOL I. **Denominació. Naturalesa. Finalitat**

Art. 1. La present Associació pren el nom d'«Associació d'Estudiosos del Judaisme Català», i és designada abreujadament amb les sigles «ADEJUC».

Art. 2. L'Associació és una agrupació no oficial de persones físiques i jurídiques sense fins lucratiu, polític, religiós ni d'altra mena que els expressament dictats a l'Article 3.

Art. 3. L'Associació té per finalitat la promoció, la recuperació, l'estudi i la difusió del patrimoni del judaisme català. Entre els objectius específics de l'Associació figuren la celebració de Jornades, l'elaboració de Plans de Treball i el foment de les publicacions.

TÍTOL II. **Àmbit. Durada. Seu.**

Art. 4. L'àmbit de l'Associació s'estén a tot el territori català.

Art. 5. L'Associació es constitueix per un temps indefinit, de conformitat amb la Llei d'Associacions de 24 de desembre de 1964 i d'altres disposicions vigents, amb plena capacitat de drets, deures i autogovern.

Art. 6. El domicili fixat per l'Associació i per a les Comissions de Treball que l'Assemblea General pugui constituir és el Museu Comarcal de la ciutat de Tàrraga (Carrer de les Piques, nº 1).

TÍTOL III. **Composició. Idiomes**

Art. 7. L'Associació és composta per tres categories de membres: membres actius, membres associats i membres d'honor.

Art. 8. Tenen la categoria de membres actius de l'Associació aquelles persones físiques nascudes o residents dins l'àmbit expressat a l'Article 4, que hagin estat admeses per la Junta de Govern. Tenen igualment la categoria de membres actius aquelles persones jurídiques o institucions, amb domicili dins l'àmbit expressat a l'esmentat Article 4, que hagin estat admeses per la Junta de Govern.

Art. 9. Tenen la categoria de membres associats aquelles persones físiques i jurídiques o institucions no catalanes que hagin estat admeses per la Junta de Govern.

Art. 10. Tenen la categoria de membres d'honor aquelles persones físiques o institucions que siguin proposades per la Junta de Govern i proclamades com a tals per l'Assemblea General. Els membres d'honor tenen a perpetuïtat tots els drets dels membres actius, i llur nombre simultani no pot superar el de dotze.

Art. 11. Els idiomes oficials de l'Associació són el català i l'hebreu. La Junta de Govern està facultada per fer o aprovar, quan convingui per a l'ordre intern, traduccions autèntiques de textos entre ambdues llengües oficials.

TÍTOL IV. Altes i Baixes de Membres

Art. 12. Aquelles persones de qui sigui notòria o pública la seva dedicació a l'estudi dels jueus o del judaisme catalans, tant per raó de la seva professió i activitats com per haver-ne publicat algun treball històric, sociològic, arqueològic, literari, etc, podran sol·licitar per elles mateixes la inscripció com a membres de l'Associació. La Junta de Govern deliberarà sobre les sol·licituds presentades, acordarà la seva admissió si les considera convenients, i lliurarà als interessats l'alta com a membres actius o com a membres associats, segons la seva condició. Contra la negativa de la Junta de Govern a lliurar l'alta, es podrà presentar recurs a l'Assemblea General mitjançant dos membres actius.

Art. 13. Qualsevol altra persona física o jurídica que vulgui formar part de l'Associació, haurà d'ésser presentada a la Junta de Govern per dos membres actius. La Junta de Govern deliberarà sobre cada sol·licitud presentada, acordarà la seva admissió si la considera convenient, i lliurarà a l'interessat, segons la seva condició, l'alta com a membre actiu o com a membre associat. Contra la negativa de la Junta de Govern a lliurar l'alta, es podrà presentar recurs a l'Assemblea General mitjançant els dos membres actius que havien firmat la presentació.

Art. 14. La facultat de proposar a l'Assemblea General la proclamació de membres d'honor recau exclusivament en la Junta de Govern. La proposta serà per escrit i signada per tots els membres de la Junta, i contindrà una exposició dels mèrits que concorren en la persona o institució proposada.

Art. 15. La quota anual que els membres de l'Associació hauran de satisfer serà sotmesa per la Junta de Govern a l'aprovació de l'Assemblea General. La quota de les persones jurídiques o institucions serà el doble de la que sigui fixada als membres que són persones físiques.

Art. 16. La Junta de Govern té la facultat de cursar la baixa de qualsevol membre actiu i associat quan hagin transcorregut dos anys sense satisfer la quota. Així mateix, té la facultat de cursar la baixa de qualsevol membre actiu i associat que deixi de concórrer, durant tres anys consecutius, sense causa justificada, a les Assemblees Generals.

Art. 17. La Junta de Govern cursarà d'ofici, sense tràmits, les baixes sol·licitades pels interessants i les que es produeixin per defunció.

TÍTOL V. Òrgans de Govern: L'Assemblea General

Art. 18. La celebració de jornades és un dels objectius expressos de l'Associació i tots els membres tenen el dret i el deure d'assistir-hi. Llevat que factors externs greus ho impedeixin, tindrà lloc anualment, entre les dues Pasqües de primavera, preferentment en una localitat catalana que sigui residència de jueus o ho hagi estat en temps antic. Data, localitat i actes de la jornada seran determinats per la Junta de Govern i anunciats oficialment a tots els membres mitjançant una circular, almenys amb un mes d'antelació, el qual anunci servirà de convocatòria.

Art. 19. Dins el marc de cada Jornada, tindrà lloc una Assemblea General, amb caràcter d'Ordinària, amb ordre del dia explícit a la convocatòria o anunci. Oberta la sessió pel President, el Secretari llegirà l'acta de l'Assemblea precedent, prèviament tramesa als associats, que serà sotmesa a l'aprovació dels membres actius assistents. A continuació, el mateix Secretari llegirà una Memòria d'Activitats, amb la relació de les altes i baixes; el Tresorer exposarà l'estat dels comptes, que també serà sotmès a l'aprovació dels membres actius assistents; i després de tractats els altres punts de

l'ordre del dia que hagin estat anunciats, el President obrirà el punt de precís i qüestions que els membres creguin oportú de fer a la Junta de Govern i a la mateixa Assemblea. Després, quan s'escaigui, els membres actius de l'Associació presents a l'Assemblea procediran a l'elecció de la nova Junta de Govern, la qual recollirà les iniciatives aprovades pels membres presents a l'Assemblea.

Art. 20. L'Assemblea General es reunirà amb caràcter d'Extraordinària quan les disposicions vigents ho exigeixin, quan ho acordi la Junta de Govern en consideració a les coses que hi hauran de ser tractades, o a petició d'una tercera part dels membres de l'Associació. Caldrà una reunió de l'Assemblea General Extraordinària per al canvi de domicili de l'Associació, tal com s'expressa a l'Article 29; per a la modificació dels Estatuts de l'Associació, tal com es conté a l'Article 30; i per a la seva dissolució, tal com es diu a l'Article 31. La convocatòria de l'Assemblea General Extraordinària, amb ordre del dia, serà feta per la Junta de Govern amb un mínim d'un mes d'anticipació.

Art. 21. Tots els acords de les Assemblees Generals, llevat dels casos previstos expressament als presents estatuts, s'adoptaran per majoria simple de vots, amb el vot diriment del President de la Junta de Govern, que ho és també de l'Associació i de les Assemblees, en el cas de paritat. El vot dels membres actius que són persones físiques no pot ésser delegat. Els representants de les institucions hauran de presentar la seva credencial al moment de votar. En el cas que dits representants siguin alhora membres actius de l'Associació a títol personal, llur vot no es duplicarà.

TÍTOL VI. Òrgans de Govern: La Junta de Govern

Art. 22. L'Associació és administrada per la Junta de Govern, que canalitza les iniciatives dels membres i és l'únic portaveu autoritzat de l'Associació com a delegada immediata i exclusiva de l'Assemblea General. La Junta de Govern és composta pel President, el Secretari, el Tresorer i quatre Vocals. Tots els càrrecs de la Junta de Govern són elegits d'entre els membres actius pels membres actius presents a l'Assemblea General en què tingui lloc l'elecció. En el cas d'una vacant imprevista, els elements restants de la Junta decidiran la manera com ha de quedar assegurada la gestió encomanada al membre que ha deixat de complir-la, però el càrrec restarà vacant fins a l'Assemblea General en què es faci una nova elecció.

Art. 23. El mandat dels càrrecs de la Junta de Govern dura dos anys, és a dir, des de l'Assemblea General en què són elegits i proclamats, fins a la celebració de la segona Assemblea General posterior, un cop proclamada la nova Junta de Govern elegida. Tots els càrrecs són reelegibles, sense límit d'edat, incompatibilitats ni cap mena de drets adquirits, però no es pot formar part de la Junta de Govern més enllà de tres mandats consecutius, llevat del cas previst a l'Article 24.

Art. 24. Per a la renovació de la Junta de Govern, el Secretari reuneix les propostes de candidats que es presentin lliurement fins al moment de celebrar l'Assemblea General en què correspongui fer l'elecció. A les propostes constarà, mitjançant la signatura del membre actiu proposat, que aquest està disposat a acceptar el càrrec en el cas de resultar elegit. Les propostes seran necessàriament en terna conjunta per als càrrecs de President, Secretari i Tresorer, i poden ser individuals per al càrrec de Vocal. Arribat el moment de la renovació dels càrrecs, el Secretari farà pública la relació de candidatures: en primer lloc les propostes per als càrrecs de President, Secretari i Tresorer, i a continuació les propostes per al càrrec de Vocal. Els membres actius presents a l'Assemblea votaran en primer lloc, secretament, cadascun mitjançant una cèdula, la terna per als càrrecs de President, Secretari i Tresorer. Fet l'escrutini públicament, el President proclamarà la terna que hagi obtingut més vots. En cas de paritat de vots entre les dues ternes més votades, serà proclamada la terna que tingui conjuntament més edat. A continuació, els membres actius presents a l'Assemblea General, cadascun mitjançant una cèdula amb dos noms, votaran secretament els nous Vocals. Fet l'escrutini públicament, el President proclamarà com a Vocals els quatre candidats que hagin obtingut més vots. En el cas de paritat de vots entre els candidats quart i cinquè, o entre el tercer, quart i cinquè, etc. seran proclamats els candidats més joves d'entre els afectats per la paritat de vots, fins a completar el nombre de quatre. Les cèdules de votació seran destruïdes públicament i immediata. Si s'esdevé que al moment d'iniciar l'Assemblea General no ha estat presentada cap candidatura, el mandat de la Junta de Govern quedarà renovat automàticament, malgrat les limitacions de l'Article 23.

Art. 25. La Junta de Govern actua com a delegada de l'Assemblea General en totes les qüestions que afecten el bon funciona-

ment de l'Associació entre les celebracions de les Assemblees, i d'una manera expressa per a les altes i baixes de membres, per a la percepció de la quota anual (tant les de l'any en curs com les endarrerides), i per a la determinació del lloc, data i actes de les Jornades i de les Assemblees Generals; amb el benentès que per als afers que excedeixen el marc de la gestió ordinària, la Junta de Govern haurà de convocar una Assemblea General Extraordinària.

Art. 26. La Junta de Govern assumeix la responsabilitat de dur a terme els plans de treball exposats i decidits a les Assemblees, té cura de les publicacions fetes en nom de l'Associació, i fa les funcions de Consell de Redacció del seu butlletí o publicació periòdica, si bé podrà delegar-les en els membres que consideri idonis.

Art. 27. Per al compliment dels objectius de l'Associació, la Junta de Govern administra els recursos, ajuts i subvencions que calguin, tant els ordinaris procedents de les quotes dels membres, com els que li arriben de les institucions o organismes que promouen empreses culturals i de particulars interessats en les finalitats de l'Associació.

Art. 28. Per a la validesa de les reunions de la Junta, cal que siguin convocades amb una setmana d'anticipació, per ordre del President, mitjançant el Secretari. Han d'aplegar un mínim de quatre assistents, tres dels quals han de ser el President o el Secretari i dos Vocals. En el cas de la no assistència del Secretari, el President habilitarà el Vocal més jove per exercir-ne les funcions. Els acords s'hi adoptaran per majoria simple, amb el vot diriment del President, o del Secretari si aquell no hi assisteix.

TÍTOL VII Canvi de Domicili de l'Associació. Modificacions dels Estatuts. Dissolució de l'Associació

Art. 29. L'Assemblea General Extraordinària és l'única que té facultat per acordar el canvi de domicili de l'Associació i de les Comissions de Treball, fixat d'antuvi en el Museu Comarcal de Tàrraga. La proposta del canvi haurà de ser feta per la Junta de Govern, que quedarà encarregada de complir els tràmits legals pel que fa a la notificació oportuna als organismes competents, en el cas de ser acordada.

Art. 30. Qualsevol proposta de modificació dels presents Estatuts ha d'ésser tramitada a través de la Junta de Govern i sotmesa a l'aprovació d'una Assemblea General Extraordinària. La convoca-

tòria de l'Assemblea haurà de transcriure el text de la proposta. No es podrà sotmetre a votació si a l'Assemblea no assisteixen almenys la meitat més un dels membres actius de l'Associació que són persones físiques. La proposta de modificació serà rebutjada si no obté els dos terços dels vots emesos pels membres actius presents a l'Assemblea.

Art. 31. Una eventual proposta de dissolució de l'Associació ha d'ésser avalada almenys pels dos terços dels membres que componen l'Associació. Serà tramitada per la Junta de Govern i constituirà l'únic punt de l'ordre del dia exprés a la convocatòria de l'Assemblea General Extraordinària. Es convertirà en decisió ferma en el cas d'obtenir els dos terços de vots favorables dels membres actius de l'Associació presents a l'Assemblea.

Art. 32. En el cas d'arribar a l'aprovació de la dissolució en la forma expressada a l'article precedent, la Junta de Govern en funcions liquidarà els béns de l'Associació, els quals seran aplicats, només en allò que tenen de beneficis, juntament amb l'arxiu, al Museu Comarcal de Tàrraga, o, en el seu defecte, a la institució cultural catalana que la Junta de Govern determini.

TÍTOL VIII. Patrimoni Fundacional. Recursos. Pressupost.

Art. 33. Compte tenint que el capital fundacional és inexistent, els recursos previstos són el resultat de multiplicar el nombre de socis per la quota anual establerta. El límit màxim del pressupost queda fixat en cinc milions de pessetes. L'Assemblea General tindrà la facultat de revisar-lo anualment.

Disposicions transitòries.

1. Les persones assistents a la «Primera Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català» que tingué lloc a Tàrraga el dia 22 de desembre de 1984, i aquelles que assistiran a l'Assemblea Constituent de l'Associació, també a Tàrraga, el dia 13 d'abril de 1985, tindran la categoria de membres fundadors.
2. La primera Junta de Govern es formarà necessàriament amb persones que tinguin la categoria de membres fundadors, i el seu mandat durarà només un any, fins a la primera Assemblea General Ordinària.
3. Les candidatures per a la primera Junta de Govern s'hauran de fer arribar a la Secretaria del Museu Comarcal de Tàrraga abans de l'inici de la votació.

-
4. L'elecció i proclamació de la primera Junta de Govern es farà a Tàrraga, el dia 13 d'abril de 1985, sota la presidència i l'autoritat que presideixi l'Assemblea Constituent i en la forma prevista pels Estatuts.
  5. Un cop aprovada l'Associació per l'autoritat competent, la primera tasca del Secretari de la Junta de Govern serà l'obertura del Llibre Registre de Membres de l'Associació, encapçalada pels membres fundadors, els quals adquiriran, amb aquest tràmit, la categoria de membres actius, si són catalans o residents en territori català, o de membres associats, si no ho són, i s'extingirà formalment la categoria transitòria de membres fundadors.

Visita del Sr. Samuel Hadas a Tàrrrega, el 22 d'octubre de 1984. A la fotografia hi veiem, d'esquerra a dreta els Srs. Eduard Tell, Samuel Hadas i Eugeni Nadal.

El Director del Museu Comarcal, Sr. Novell, dóna explicacions al Sr. Hadas, en presència del Sr. Tell (a l'esquerra), el Sr. Jaume Aligué (al centre) i el Sr. Josep M. Segarra.

Visita a Tàrrrega del Sr. Moshe Lazar (al centre), a la seva dreta els Srs. Joan Tous i Eugeni Nadal.

Acte Inaugural de la 1ª Jornada d'Estudiosos del Judaisme Català. D'esquerra a dreta els Srs.: Joan Novell, Josep M. Llobet, Prim Bertran, Eugeni Nadal, Ramon Vilalta, Teresa Alsina i Eduard Feliu.

1ª JORNADA D'ESTUDIOSOS DEL JUDAISME CATALÀ. Les fotografies recullen distintes instantànies de la Sessió de Treball. A dalt i d'esquerra a dreta hi ha els Srs.: Josep Ribera, Josep M. Llobet, Jaume Espinagosa, Josep Minguell, Eugeni Nadal, Jaume Riera, Eduard Feliu, Teresa Alsina, Tessa Calders i David Romano.

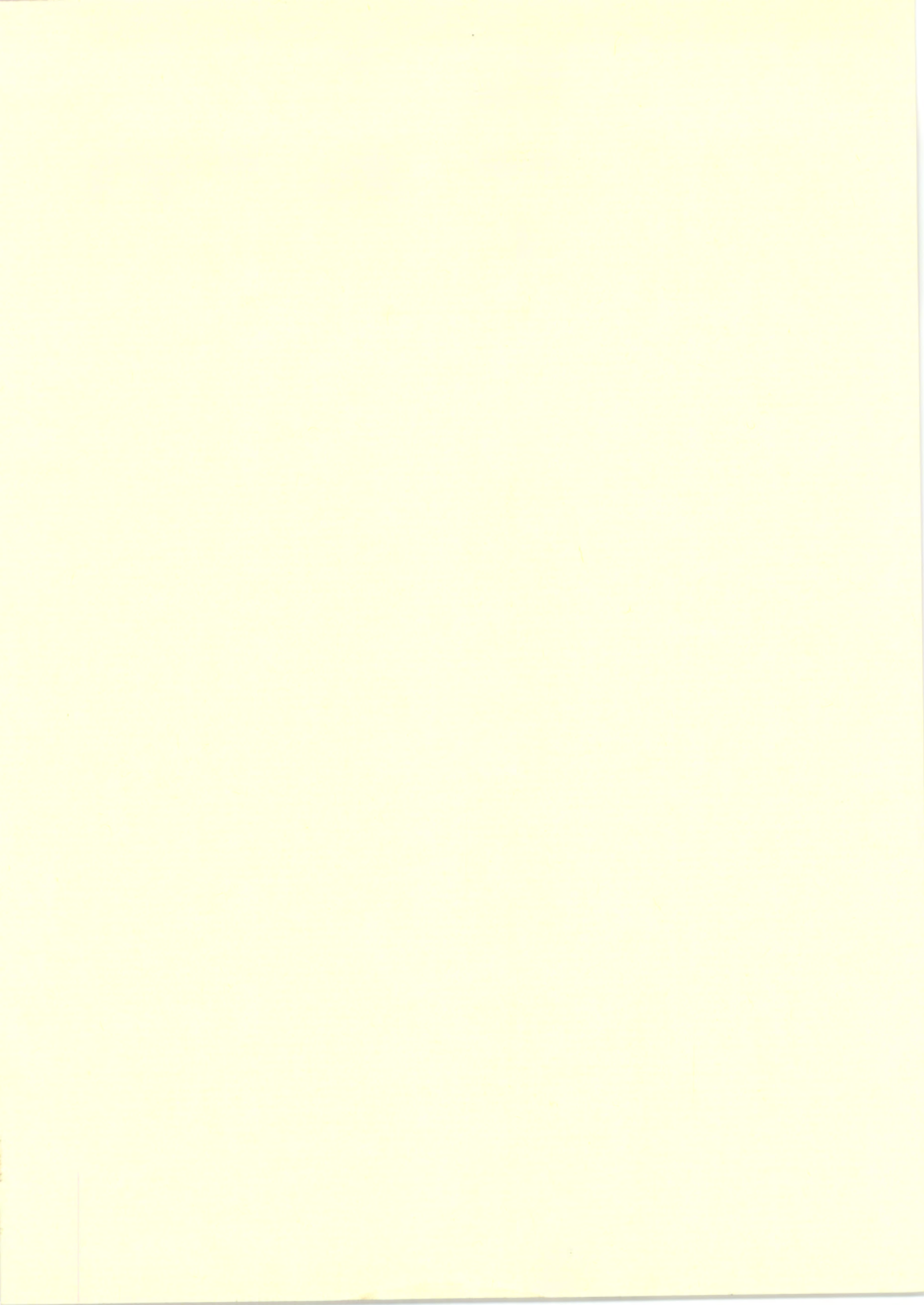
D'esquerra a dreta: Teresa Alsina, Tessa Calders, David Romano, Joan Tous, Montserrat Cases, Prim Bertran, Carme Batlle, Pere Casanelles, Josep Ribera i J. M. Llobet.

D'esquerra a dreta, Srs.: Pere Casanelles, Enric Cortés, Eduard Tell, Frederic Pau Verriç, Josep Ribera i Josep M. Llobet.

Els Estudiosos del Judaisme català visiten el barri antic de Tàrrrega. Al centre el Sr. Hadas.

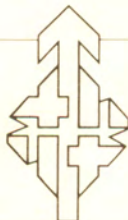
EDITA:

Museu Comarcal - Tàrrrega

AMB LA COL·LABORACIÓ DE

**CAIXA DE
BARCELONA**

OBRA SOCIAL